

LUPTA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN PENTRU ÎNFĂPTUIREA FRONTULUI POPULAR ANTIFASCIST

Dezvoltarea economică-socială și politică a României burghezo-moșierești a avut loc în cadrul sistemului de contradicții economice-sociale izvorâte din diviziunea inegală a proprietății asupra forțelor de producție. Contradicțiile tot mai profunde dintre forțele și relațiile de producție și-au găsit expresia directă în raporturile contradictorii între diferitele clase, pături și grupări sociale. Puterea economică și politică era concentrată în mâinile mării burghezii și ale moșierimii (boierimii), aliate cu capitalul monopolist internațional. În fruntea statului monarhic cu caracter de clasă burghezo-moșieresc se afla „moșierul nr. 1” al țării — regele¹. Împotriva acestei „monstruoase coaliții” s-au ridicat și au pornit la luptă hotărâtă masele largi ale oamenilor muncii asupriți și exploatați. Viața social-politică a României din perioada premergătoare revoluției populare a fost determinată de procesul ascuțirii contradicțiilor de clasă.

*

Determinată în ultimă instanță de ascuțirea contradicțiilor economice, sociale și politice, atitudinea diferitelor clase sociale, a partidelor politice exponente ale acestora, precum și scopul și direcția activității, a tacticii lor pot fi elucidate numai pe baza clarificării contradicțiilor celor mai importante ale societății date, a forțelor ei motrice. „Ceea ce în genere pune în mișcare lumea este contradicția...” — formula Hegel, primul în istoria filozofiei, legitatea generală a dezvoltării². Dezvoltarea este „lupta contrariilor” — sublinia Lenin în vestitele sale „Caiete filozofice”³. Cauza fundamentală, forța motrice a oricărei dezvoltări, deci și a dezvoltării sociale, o constituie lupta contrariilor. Mișcarea însăși este contradictorie, respectiv poartă în sine o anumită contradicție (un anumit corp se află și totodată nu se află în același moment în același loc și în aceeași stare!). Diferitele forme ale mișcării (mecanică, fizică, chimică, biologică, socială) implică diferite forme de contrarietate. Sub raport filozofic, în abordarea sau aprecierea dezvoltării, elementul esențial îl constituie mișcarea mediatoare, ale cărei momente sau determinări caracteristice conform dialecticii sînt: identitatea, deosebirea, diversitatea, opoziția, contradicția. Aceste categorii reale indică raporturi fundamentale de determinare aflate într-o ordine succesivă de desfășurare treptată. Astfel, deosebirea include deja contradicția, dar nu sub o formă dezvoltată, ci numai ca germene. Deosebirea, opoziția, contradicția nu sînt deci date o dată pentru totdeauna, nu

¹ Familia regală deținea 150.000 ha terenuri.

² Hegel, *Enciclopedia științelor filozofice, partea întâia. Logica*, Edit. Acad. R.P.R., 1962, p. 230.

³ V. I. Lenin, *Caiete filozofice*, Edit. politică, București, 1956, p. 322.

constituie raporturi rigide, ci indică corelații care în procesul contrarietății se află într-o permanentă transformare, dezvoltare, și care în anumite condiții bine determinate se transformă reciproc una în cealaltă, schimbându-și locul⁴.

Cheia dezvoltării sociale — după cum a demonstrat K. Marx — se află în caracterul contradictoriu al modului de producție din perioada istorică dată. Această esență contradictorie se afirmă sub forma raporturilor sociale concrete dintre oameni, grupuri și clase sociale, a corelațiilor lor reciproce⁵. În societatea divizată în clase antagoniste deosebirea, opoziția și contradicția dintre forțele și relațiile de producție se exprimă sub forma opoziției, contradicției dintre clase. Această idee este subliniată în Manifestul Partidului Comunist, arătându-se: „Istoria societăților de până acum este istoria luptelor de clasă”.

Societatea, indeosebi societatea divizată în clase, constituie o unitate multiplă și complexă, o unitate a diverselor grupuri, pături, clase sociale. Grupările, păturile, clasele sociale dintr-o anumită formațiune social-istorică se deosebesc între ele prin interesele lor diverse, corelate între ele în chip diferit și multiplu, determinate de relațiile sociale și în primul rînd de relațiile de producție date. Interesele claselor, păturilor și grupurilor sociale din diferitele formațiuni istorice alcătuiesc o țesătură complexă în care aceste interese, deosebindu-se între ele prin semnificație și greutate specifică, fie că se intersectează și se întrepătrund, fie că, urmînd linii paralele, se interacționează, se formează reciproc.

Cu toată complexitatea și multiplicitatea lor, în societățile de clasă de diferite tipuri cunoscute pînă acum, s-au reliefat întotdeauna mai mult sau mai puțin clar contururile claselor fundamentale, principale ale formațiunii sociale date. Unitatea dialectică (identitatea și lupta) dintre clasele fundamentale constituie esența oricărei societăți scindate în clase antagoniste.

Raportul oricărei clase față de toate celelalte clase ale societății date se definește în funcție de interesele sale proprii de clasă — determinate de poziția sa în cadrul producției, de raportul față de mijloacele de producție, de participarea sa la repartitia bunurilor produse, de locul specific pe care îl ocupă în cadrul eta-

⁴ Opoziția și contradicția, ca raporturi, reprezintă determinări de același tip. Hegel însuși le întrebuița deseori ca sinonime, tot așa cum făceau și Marx, Engels de cele mai multe ori. Deosebirea dintre ele trebuie înțeleasă în sensul că în măsura în care opoziția constituie o unitate determinantă dintre pozitiv și negativ, contradicția va apare ca rezultatul aceluși proces în care negativul a devenit factor notărilor. Acest negativ, însă, nu mai constituie o simplă negație, ca o determinare originară, ci un factor ce reclamă depășirea opoziției, în care pozitivul și negativul vor rămîne în fond independente. Prin urmare, contradicția reprezintă o opoziție dezvoltată, desăvîrșită.

⁵ Oricărei entități îi corespunde o altă entitate, după cum afirmă Hegel foarte sugestiv: altul său propriu sau negativul său propriu. „În opoziție, diferitul nu are în genere în fața lui doar pe altul, ci pe altul său. Conștiința obișnuită consideră lucrurile deosebite ca fiind indiferente unul față de celălalt. Se spune astfel: sînt un om și în jurul meu este aer, apă, sînt animale și alte lucruri în genere. Totul cade aici unul în afara altuia. Scopul filozofiei este dimpotrivă, să îndepărteze indiferența și să recunoască necesitatea lucrurilor; astfel încît altul apare ca stînd în fața propriului său altul. Astfel de pildă, natura anorganică nu trebuie să fie socotită numai ca altceva decît organicul, ci ca altul necesar al acestuia”. (Hegel, *Enciclopedia științelor filozofice, partea întâia. Logica*, p. 229). Așadar, potrivit lui Hegel, negativul este o *determinare de raport*, care exprimă trecerea reciprocă a momentelor existenței de la unul la celălalt. În conformitate cu concepția dialectică în cadrul contrarietății pozitivul este în același timp și negativ, tot așa cum și negativul este în același timp pozitiv. Negativul reprezintă un element necesar al mișcării realității. Relativitate, coraportare, trecere reciprocă una în cealaltă — iată relațiile pe care Hegel le subsumează noțiunilor de „negativ”, „altul”, „altul său propriu”, ca determinări ale esenței. Aceste corelații constituie nu determinări subiective, incidentale, arbitrare, ci determinări necesare ale procesului inevitabil de afirmare a contrarietății.

pei de dezvoltare socială istoriceşte determinate —, interese care se deosebesc fundamental de interesele celorlalte clase ale societăţii. Pe lângă interesele de clasă specifice fundamentale, fiecare clasă socială mai are în acelaşi timp şi alte interese, nefundamentale, de ordin secundar, temporar, derivat. În anumite condiţii, interesele nefundamentale ale unei anumite clase sociale se pot îndepărta şi, vremelnice, chiar contrapune intereselor ei fundamentale. Mai mult încă, este chiar posibilă apariţia vremelnice a unor situaţii care în mod trecător să împingă pe planul al doilea interesele fundamentale ale clasei sau grupului social dat. Această precizare are o importanţă deosebită sub aspectul elaborării strategiei şi tacticii ştiinţifice a luptei de clasă, căci din situaţia semnalată rezultă în mod necesar posibilitatea ca în anumite perioade tactice ale dezvoltării luptei de clasă interesele fundamentale ale unei anumite clase să treacă temporar pe planul al doilea, iar caracterul contradicţiilor de clasă să fie determinat în mod trecător de interesele nefundamentale ajunse pe prim plan. Mai precis: uneori, în lupta împotriva duşmanului principal comun se pot alia clase sociale cu interese fundamentale opuse. O atare situaţie se poate crea, desigur, numai datorită faptului că în asemenea contradicţii îşi fac apariţia cu o deosebită pregnanţă interesele nefundamentale, comune, ajunse vremelnice pe prim plan.

Examinarea raporturilor de clasă, a contradicţiilor sociale în România burghezo-moşierească, definirea, pe baza acestora, a temeliilor strategice şi tactice ale partidului comunist a stat în centrul preocupărilor Congresului al V-lea al P.C.R., ținut în zilele de 3—24 decembrie 1931⁶. Acest congres, care a pus capăt luptelor fracţioniste, a făcut o analiză profundă a situaţiei economice şi sociale a ţării, a relaţiilor dintre diferitele clase şi partide politice, ajungând la importante concluzii în ce priveşte caracterul, forţele motrice şi perspectivele apropiatei revoluţii în România.

Congresul al V-lea al P.C.R. a avut loc într-o perioadă în care doi factori istorici fundamentali determinau evoluţia situaţiei internaţionale: a) adâncirea crizei generale a sistemului mondial capitalist; b) succesele construcţiei socialismului în primul stat socialist din lume: Uniunea Sovietică. Acest din urmă factor a accentuat în mod deosebit criza economică generală a capitalismului, intensificând-o şi punând şi mai mult faţă în faţă cele două sisteme mondiale, socialismul aflat într-o vertiginoasă ascensiune şi capitalismul în putrefacţie.

România, ţară angrenată pe atunci în sistemul mondial al capitalismului, era dusă, fireşte, de torentul crizei economice generale. Dezlănţuindu-se cu o putere neobişnuită în toate sectoarele economiei naţionale, criza a dus rapid la o restrângere masivă a producţiei, la falimentul unui mare număr de întreprinderi mici şi mijlocii, la restrângerea operaţiilor bancare şi de credit, la reducerea volumului schimburilor comerciale. Criza agrară, începută mai înainte, s-a împletit cu cea industrială, preţurile produselor agricole scăzând la peste jumătate, reducând şi mai mult capacitatea de cumpărare a ţărănimii. Agravarea crizei economice a avut consecinţe dezastruoase asupra stării materiale a oamenilor muncii. Pentru a-şi menţine profiturile ridicate, capitalişti din ţară, în cîrdăşie cu monopolurile străine, au trecut la scăderea sistematică a salariilor,

⁶ Despre însemnătatea Congresului vezi articolul: *Congresul al V-lea, etapă importantă în istoria Partidului Comunist Român*, de Nicolae Petreanu, Nicolae Popescu, în *Lupta de clasă*, nr. 12 din 1966.

aplicînd așa-zisele „curbe de sacrificiu“, la reducerea masivă a numărului de salariați, înrăutățind condițiile de muncă și mărinnd poverile fiscale asupra maselor.

În urma tuturor acestor factori s-au ascuțit în mare măsură contradicțiile fundamentale ale societății burghezo-moșierești. România a intrat într-o perioadă de avînt revoluționar, caracterizată prin creșterea concomitentă a luptei de clasă a proletariatului, a luptei țărănimii, a micii burghezii de la orașe și a intelectualității, precum și prin dominația spon-taneității acestei lupte.

Un loc important în lucrările Congresului al V-lea l-a ocupat problema caracterului și a perspectivelor revoluției în țara noastră. Analizînd în mod științific realitatea social-economică română, precum și locul și rolul țării în sistemul mondial capitalist, Congresul a subliniat că în România existau toate contradicțiile sistemului capitalist înăsprițe ca urmare a înapoierii economice a țării, a împletirii formelor celor mai înalte ale proprietății și exploatații capitaliste (carteluri, trusturi) cu formele precapitaliste și cu resturile feudale din agricultură, situație datorită căreia România era unul dintre inelele slabe ale lanțului statelor imperialiste.

Congresul al V-lea al P.C.R., combătînd teoriile de dreapta și de stînga care aveau circulație în partid⁷, a arătat că din contradicțiile societății burghezo-moșierești rezultă sarcinile revoluției din România, care constau în „doborîrea cu forța a puterii de stat burghezo-moșierești și a monarhiei semifeudale imperialiste și în stabilirea dictaturii revoluționare-democratice a proletariatului și a țărănimii, adică a guvernului revoluționar muncitoresc-țărănesc...“⁸.

Pornind de la învățătura leninistă conform căreia, în faza imperialistă a sistemului mondial capitalist, între revoluția burghezo-democratică și cea socialistă „în genere nu există zid chinezesc“, Congresul, analizînd temeinic contradicțiile regimului burghezo-moșieresc, a ajuns la concluzia că „atît condițiile obiective social-economice ale revoluției române și particularitatea forțelor ei motrice, cît și situația internațională... crează condițiile unei *tregeri* rapide a revoluției burghezo-democratice în revoluție proletară socialistă“⁹.

Pe lîngă definirea caracterului revoluției, Congresul al V-lea al P.C.R. a clarificat și importanta problemă a conducerii revoluției în România. Analizînd trăsăturile esențiale ale dezvoltării regimului burghezo-moșieresc, atitudinea burgheziei române și rolul ei în evoluția socială, Congresul a ajuns la concluzia că revoluția trebuie înfăptuită fără burghezie și împotriva ei. Una din particularitățile revoluției „este aceea că burghezia națiunii dominante este forța contrarevoluționară cea

⁷ Adepții curentului oportunist de dreapta (Boris Ștefanov și alții), subapreciînd dezvoltarea capitalistă a țării, exagerau rolul și importanța rămășițelor feudale, trăgînd concluzia că România s-ar afla abia în fața revoluției burghezo-democratice, că burgheziei și nu proletariatului îi revine sarcina istorică de a fi hegemonul acestei revoluții. Ca atare, proletariatul și partidul său trebuie, în această etapă a dezvoltării sociale a țării, să sprijine și să urmeze burghezia, și în primul rînd Partidul Național-Țărănesc, ca exponent al burgheziei, în lupta ei pentru transformări burghezo-democratice. La rîndul lor, exponenții teoriei de „stînga“ (Tatarov și alții) supraapreciau dezvoltarea capitalistă a țării, în special în agricultură, desconsiderînd rămășițele relațiilor de producție feudale; ei susțineau că România se găsea nemijlocit în fața revoluției socialiste. Legate de aceste aprecieri stîngiste, se manifestau și unele tendințe sectare, opuse folosirii formelor legale de acțiune, tacticii frontului unic muncitoresc, ca și unele tendințe de promovare a așa-zisului „eroism individual“ și a rolului „exemplului personal“ pentru chemarea maselor la luptă.

⁸ *Documente din istoria Partidului Comunist din România*, Edit. politică, 1953, p. 125.

⁹ *Idem*, p. 126.

mai importantă... — sublinia Congresul —. Revoluția burghezo-democratică va fi desăvârșită fără burghezie, împotriva ei sub hegemonia proletariatului și sub conducerea partidului comunist...¹⁰.

Această concluzie a urmat cu necesitate din analiza rolului istoric al „monstruoasei coaliții” încheiate între burghezie și moșierime, precum și a rolului burgheziei române în cadrul coaliției.

În ce privește cea de a doua fază a revoluției Congresul al V-lea a arătat că chezașa trecerii la această etapă, anume la revoluția socialistă, constă în asigurarea rolului conducător al clasei muncitoare. „Conducând masele muncitoare cele mai largi, românești și ale naționalităților asuprite, la lupta revoluționară pentru desăvârșirea transformării burghezo-democratice a țării, ducind această luptă pînă la capăt, clasa muncitoare sub conducerea Partidului Comunist din România, deschide prin aceasta porțile în spre revoluția socialistă... Ea ajunge la această țintă prin faptul că straturile muncitoare ale tuturor naționalităților din România învață din experiența în luptă că nu este altă cale pentru dezrobirea definitivă de exploatare și asuprire afară de doborîrea sistemului capitalist și instituirea dictaturii proletariatului...¹¹.

Clarificarea problemelor legate de caracterul și perspectivele revoluției în România a avut un rol deosebit de important în determinarea liniei generale, a strategiei și tacticii partidului. Conform învățaturii marxist-leniniste, strategia și tactica partidului comunist este știința de a conduce lupta de clasă a proletariatului. Prin strategia și tactica partidului „se înțelege atitudinea lui politică sau caracterul, orientarea, metodele activității lui politice”¹². Congreșele de partid adoptă hotărîri în privința strategiei și tacticii pentru a clarifica cu precizie atitudinea politică a partidului ca un tot organizatoric unitar, în fața unor noi sarcini sau a unei situații politice noi. Strategia și tactica partidului comunist sînt strîns legate de latura subiectivă a mișcării muncitorești¹³. Cu ajutorul teoriei ce se ocupă de latura obiectivă a mișcării muncitorești, strategia trece în revistă forțele revoluției și cele ale reacțiunii; pe baza analizei situației interne și internaționale a țării în cauză, ea delimitează calea generală a mișcării revoluționare, jalonează direcția ce trebuie urmată și, în scopul izbînzii mișcării revoluționare (sau a revoluției), stabilește direcția loviturii principale, precum și planul general de repartizare a forțelor și rezervelor (directe și indirecte) ale revoluției. Planul practic, concret de repartizare, mobilizare și regroupare a forțelor revoluționare, plan ce urmează cu precizie mersul revoluției, este stabilit, pe baza planului

¹⁰ *Idem*, p. 125—126.

¹¹ *Idem*, p. 127.

¹² V. I. Lenin, *Opere*, vol. IX, Edit. politică, 1955, p. 8.

¹³ După cum se știe mișcarea muncitorească are două laturi: latura obiectivă și cea subiectivă. Prin latura obiectivă înțelegem acel proces de dezvoltare a mișcării muncitorești care se desfășoară independent de voința clasei muncitoare și a partidului său, fiind determinat de legile obiective ale societății (creșterea numerică a muncitorilor, concentrarea forței de muncă, intensificarea pauperizării clasei muncitoare etc.). Prin latura subiectivă se înțelege procesul lăuntric al dezvoltării mișcării muncitorești, reflectarea laturii obiective în conștiința clasei muncitoare, mai exact, formarea conștiinței de luptă și dezvoltarea organizării ei. Cele două laturi ale mișcării muncitorești alcătuiesc o unitate dialectică, ceea ce înseamnă că se află în interdependență. Latura obiectivă determină latura subiectivă, iar latura subiectivă acționează asupra laturii obiective, accelerează sau încetinește, dar nu în mod determinant, dezvoltarea acesteia.

strategic, de planul tactic al partidului. Tactica partidului se bazează pe indicațiile strategiei; ea se transformă corespunzător evoluției mișcării revoluționare, pe baza experienței ei, luând în considerare situația din tabăra adversă, evoluția acestei situații și, în scopul victoriei revoluției, caută să stabilească întotdeauna conform situației concrete date forma organizatorică a partidului, cele mai corespunzătoare metode, forme și lozinci pentru activizarea maselor. „Tactica este determinarea liniei de conduită a proletariatului pentru o perioadă relativ scurtă de flux sau reflux al mișcării, de avânt sau declin al revoluției, este lupta pentru realizarea acestei linii prin înlocuirea vechilor forme de luptă și de organizare cu altele noi, prin schimbarea vechilor lozinci cu altele noi, prin combinarea acestor forme etc.”¹⁴. Pe oînd strategia partidului și planul strategic se referă la o întreagă perioadă istorică a mișcării revoluționare, tactica se schimbă în repetate rînduri, în perioadele strategice. Tactica este o parte a strategiei, fiindu-i subordonată, aflindu-se în serviciul ei. Elementele tacticii se raportează la cele strategice generale aidoma felului în care partea se raportează la întreg, partea nefiind însă mecanic subordonată întregului. Între parte și întreg, deci între tactică și strategie există o unitate dialectică, ceea ce înseamnă că între ele se pot ivi un întreg șir de contradicții dialectice. În anumite cazuri, partea se poate contrapune întregului. Tactica partidului este schimbătoare în funcție de fluxul și refluxul mișcării revoluționare, de locul ei, de ritmul și condițiile concrete în care se desfășoară, pe cînd obiectivele fundamentale ale strategiei rămîn neschimbate în decursul întregii perioade istorice a revoluției. Strategia partidului suferă schimbări fundamentale numai cu ocazia unor cîotituri istorice. Aceasta însă nu înseamnă că unele evenimente istorice de seamă nu pot duce la anumite schimbări, nefundamentale, în planul strategic. Elementele planului strategic aflate în strînsă legătură cu tactica (direcția loviturii principale, rezervele indirecte ale revoluției etc.), care depînd deci indirect de schimbările survenite în desfășurarea evenimentelor istorice, pot suferi așadar anumite schimbări sub influența unor evenimente mai de seamă ce apar în procesul istoric. Această concluzie rezultă din însăși concepția dialectică despre contradicțiile dintre clasele sociale (unitatea dialectică între interesele fundamentale și cele nefundamentale).

Cel de al V-lea Congres al P.C.R. a jalonat planul strategic al partidului conform definiției caracterului și perspectivelor revoluției în România. Acest plan strategic a luat în considerare posibilitatea a două etape în desfășurarea revoluției, stabilind planul strategic al desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice după cum urmează: scopul îl constituie răsturnarea puterii de stat burghezo-moșierești și înfăptuirea dictaturii revoluționar-democratice a clasei muncitoare și a țărănimii. Forța principală și conducător al revoluției este proletariatul. Pentru a asigura hegemonia clasei muncitoare, direcția loviturii principale trebuie îndreptată asupra social-democrației și în special a așa-zisei „aripi de stînga” (ghelerteristii), „ca principal sprijin social al burgheziei în sînul clasei muncitoare”, asupra partidului național-țărănesc, ca cel mai puternic și cel mai periculos dușman al satului „și anume asu-

¹⁴ I. V. Stalin, *Problemele leninismului*, ed. a III-a, Edit. politică, 1952, p. 54.

pra așa-zisei «aripi de stînga» (steriştii, lupiştii)“ a acestui partid, precum și asupra organizațiilor fasciste (cuziştii, garda de fier) ce pătrund din ce în ce mai mult la sate. În același timp, Congresul arată că desfășurarea mișcării revoluționare naționale, consolidarea hegemoniei proletariatului reclamă izolarea de masele muncitoare ale naționalităților conlocuitoare a partidelor burgheze și muncitorești din sinul minorităților conlocuitoare asupra (partidul maghiar, partidul minoritar bulgar etc.), partide care își maschează printr-o demagogie naționalistă mincinoasă, otrăvitoare a conștiinței de clasă a maselor, politica servilă și oportunistă pe care o duc față de clasa dominantă română. În faza desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, Congresul arată că principalul aliat al proletariatului îl constituie țărănimea muncitoare. În jurul alianței muncitorești-țărănești trebuie grupate forțele auxiliare și virtuale ale revoluției: considerabila masă a micii burghezii de la orașe, o anumită parte din țărănimea înstărită a minorităților naționale, eventual pături mai înguste sau mai largi ale burgheziei acestor minorități etc. Referitor la forțele motrice ale revoluției socialiste, cea de-a doua etapă a revoluției, Congresul al V-lea stabilește: „Clasa muncitoare... se organizează sub conducerea partidului său comunist în lupta împotriva contrarevoluției, atrage la luptă revoluționară activă sârăcimea de la sate, paralizează șovăielile mijloacșilor și ale micii burghezii orășenești”¹⁵.

După clarificarea problemelor fundamentale ale revoluției, precum și a bazelor strategice ale partidului, Congresul a stabilit corespunzător situației istorice din acel moment principiile tactice ale partidului, eșalonînd sarcinile imediate ale organizațiilor de partid. Congresul al V-lea a îndrumat partidul comunist să-și întărească eforturile pentru înfăptuirea frontului unic muncitoresc, consolidarea unității de acțiune a clasei muncitoare, indicînd noi forme de luptă pentru organizarea maselor largi muncitoare. Analizînd intensificarea luptelor muncitorești din primii ani ai crizei economice, care ilustrau creșterea conștiinței politice și a combativității, îmbînînd tot mai strîns revendicările economice cu cele politice și folosînd unele noi mijloace și metode de luptă mai eficiente, Congresul a sesizat și a criticat pe bună dreptate rămînerea în urmă a activității partidului pentru cucerirea și organizarea maselor principale ale clasei muncitoare. „Partidului Comunist din România îi revine răspunderea istorică pentru ca el, prin experiența luptei zilnice, să dovedească nu numai majorității clasei muncitoare, ci și majorității celor ce muncesc, că ei în interesele lor proprii trebuie să lupte și să se organizeze” sub lozincile principale ale partidului¹⁶. Activitatea partidului trebuia concentrată spre detașamentele principale ale proletariatului — muncitorimea C.F.R.-istă, din industria petrolieră, minieră —, spre întărirea organizațiilor de partid din întreprinderi. În rezoluția „Sarcinile organizatorice și politica organizatorică a partidului”, se sublinia că, pentru atragerea majorității clasei muncitoare, asigurarea rolului de conducător al partidului în mișcarea revoluționară, se impune „o muncă sistematică stăruitoare și energică pentru pătrunderea și întărirea organizatorică a organizațiilor de partid, înainte de toate în centrele industriale și politice ale țării” (Valea Prahovei, Valea Jiului, porturile, căile ferate, industria de război, poșta, telegraf, telefon) și în ramurile și întreprinderile hotărîtoare din centrele respective¹⁷.

Congresul al V-lea al P.C.R. a trasat ca obiectiv imediat, ca punct de plecare al întregii activități a partidului realizarea frontului unic de jos, pe baza cerințelor zilnice ale maselor proletare. În frontul unic trebuiau să fie cuprinși toți muncitorii, indiferent de apartenența lor politică și indiferent dacă erau organizați în sindicate sau nu. Potrivit acestui obiectiv, Congresul a indicat folosirea unor forme organizatorice corespunzătoare și crearea unor organe ale luptei de masă pe bază de front unic în fabrici, în instituții, pe moșii, în timpul grevelor, în decursul desfășurării diferitelor campanii politice. S-a atras atenția asupra importanței comitetelor de grevă, a comitetelor de șomeri, a gărziilor de apărare și a pichetelor

¹⁵ *Documente din istoria Partidului Comunist din România*, p. 127.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Nicolae Petreanu, Nicolae Popescu, *op. cit.*, p. 28.

de grevă, alese de mase în cadrul adunărilor generale și ale consfătuirilor bazate pe frontul unic. Congresul indica organizațiilor de partid să îmbine activitatea ilegală cu cea legală și semilegală pentru a putea atrage masele largi muncitoare în lupta împotriva exploatării capitaliste și a teroarei antimuncitorești exercitate de statul burghezo-moșieresc.

Hotărârile Congresului al V-lea privind strategia și tactica P.C.R. au constituit un îndreptar prețios pentru activitatea de mai târziu a partidului. Împreună cu celelalte hotărâri ale Congresului, ele au însemnat o etapă nouă, importantă a activității partidului. Potrivit acestor hotărâri, partidul, cu toate slăbiciunile și greșelile săvârșite în această perioadă, a reușit să dobândească o serie de succese importante în munca sa, succese care au culminat cu evenimentele istorice din ianuarie—februarie 1933 (luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști).

În lumina orientării principale a Congresului al IX-lea al P.C.R. (iulie 1965), analizând strategia și tactica P.C.R., elaborată de Congresul al V-lea, pe lângă marile merite se constată și o serie de erori privind linia politică generală, problema națională, agrară și altele. Astfel, Congresul, preluând unele teze puse în circulație pe scară internațională de Comintern, a manifestat o atitudine îngustă, nediferențiată față de diferite curente și tendințe din mișcarea socialistă, apreciind Partidul Social-Democrat și Partidul Socialist Independent, în a căror activitate într-adevăr s-au manifestat concepții reformiste și o serie de practici greșite, ca agenturi ale claselor dominante, social-democrația fiind considerată ca o grupare social-fascistă.

În privința frontului unic muncitoresc și, în general, în ce privește formele și metodele muncii revoluționare de masă vechea orientare sectarist-stingistă a persistat și la acest Congres. Nu s-a ținut seamă de faptul că sindicatele afiliate Confederației Generale a Muncii, aflate sub influență social-democrată, acționau legal și puteau fi folosite ca un mijloc însemnat de largire a legăturii partidului comunist cu masele; munca în aceste sindicate avea drept scop „ieșirea grupată în masă“ a muncitorilor și aducerea lor în sindicatele revoluționare ilegale, care aveau posibilități mult mai restrinse de acțiune.

Congresul al V-lea a vădit o atitudine nediferențiată și față de grupările democratice din unele partide burgheze, pe care le-a calificat în mod nejustificat fasciste sau fascizante. În baza acestei aprecieri s-a indicat direcția loviturii principale împotriva partidului național-țărănesc, partid care avea o anumită influență în mase, și „în special contra așa-zisei sale aripi de stînga“ (grupări conduse de C. Stere, dr. N. Lupu ș.a.), care au fost puse pe același plan cu organizațiile fasciste: garda de fier, partidul național creștin etc. Aceste aprecieri și indicații greșite au limitat posibilitățile partidului comunist de a lărgi frontul de luptă pentru democratizarea țării.

În ce privește problema națională, Congresul, apreciind în mod eronat că România ar fi „o țară colonialistă“, „un stat tipic cu mai multe națiuni“, a trasat, în rezoluțiile sale, sarcina desfășurării unei activități intense și permanente în vederea „eliberării de sub imperialismul român“

a „popoarelor asuprite“, pe baza principiului dreptului națiunilor la autodeterminare pînă la despărțirea lor totală de statul existent. Această indicație și lansarea lozincii autodeterminării, pînă la despărțirea totală de statul existent, a naționalităților conlocuitoare, formulată încă la Congresul al III-lea al P.C.R., nu ținea seama de faptul că România era un stat național unitar, preconiza ruperea de trupul țării a unor teritorii locuite în majoritatea lor de români. Aceasta venea în contradicție cu învățătura marxist-leninistă, care proclamă dreptul popoarelor la autodeterminare nu în vederea destrămării statelor naționale constituite, ci pentru eliberarea popoarelor asuprite și constituirea unor state naționale suverane.

În problema țărănească, Congresul, cu toate că a subliniat însemnătatea făuririi alianței de luptă muncitorești-țărănești ca principală sarcină strategică a partidului, a dat aprecieri eronate în legătură cu caracterul și urmările reformei agrare din 1921, formulînd concluzii necorespunzătoare referitoare la poziția față de diferite pături și categorii ale țărănimii. Congresul a limitat sfera alianței clasei muncitoare cu țărănimea numai la „păturile sărace și la cele mai de seamă pături mijlocii de la sate“, ignorînd faptul că întreaga țărănime era interesată — ce-i drept, de pe diferite poziții — în lichidarea proprietății moșierești și a tuturor rămășițelor feudale în agricultură. Apreciind însemnătatea Congresului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în expunerea consacrată aniversării a 45 de ani de la crearea P.C.R., a subliniat: „Cu toate lipsurile și greșelile arătate, Congresul al V-lea a grăbit procesul de maturizare ideologică și politică a clasei muncitoare, de întărire organizatorică a partidului, făcînd să crească rolul partidului comunist în organizarea luptelor sociale viitoare, împotriva fascismului și războiului“¹⁸.

În procesul pregătirii și desfășurării luptelor de clasă în perioada ce a urmat Congresului al V-lea, multe din limitele și erorile Congresului au fost corectate sau înlăturate din activitatea partidului în anii următori. Practica revoluționară a impus adoptarea și aplicarea unor forme și metode noi de organizare și conducere a luptei de eliberare socială, corespunzătoare realităților istorice, forme care au contribuit la accentuarea procesului de radicalizare a maselor muncitoare, și în primul rînd a proletariatului, P.C.R. a acumulat o vastă experiență, organizațiile sale s-au călit, a crescut forța lor mobilizatoare și capacitatea organizatorică, s-au dezvoltat și consolidat legăturile partidului cu masele.

După ieșirea din criza economică, cînd în economia țării se accentuează procesul de concentrare a capitalului și a producției, de formare a monopolurilor, care încep să joace un rol dominant în viața economică și politică a țării, în sinul claselor exploatatoare apar și devin active noi grupări, cu interese deosebite, deosebiri care se transformă în contradicții mai mult sau mai puțin accentuate în anii premergători celui de al doilea război mondial. În această perioadă, în viața politică a țării se face simțită tot mai pregnant influența cercurilor monopoliste reacționare, ale

¹⁸ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Edit. politică, 1966, p. 33.

căror interese s-au distanțat tot mai mult de interesele restului burgheziei, venind în contradicție ascuțită cu interesele vitale ale celor mai largi mase populare (se accentuează procesul de lichidare a democrației burgheze, de restrângere a drepturilor și libertăților cetățenești).

Instaurarea cu ajutorul capitalului monopolist internațional a dictaturii hitleriste în Germania (începutul anului 1933), ridicând probleme de importanță crucială pentru destinele tuturor popoarelor, a contribuit în mod substanțial la adâncirea și mai accentuată a contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc din România¹⁹. Fascismul reprezenta principala primejdie pentru independența națională a tuturor popoarelor, pentru cultura și civilizația umană. Numeroase țări au cunoscut în această perioadă a dezvoltării istoriei umane o puternică recrudescență a activității cercurilor celor mai reacționare, o susținută ofensivă a fascismului. Cercurile cele mai reacționare ale oligarhiei române au creat organizația fascistă teroristă „Garda de fier“, care amenința să lichideze orice libertăți democratice și tendințe de progres. „Mișcarea legionară, agentura hitlerismului în România, aservită în întregime imperialismului german, a dus o politică profund antinațională, prejudiciind grav interesele poporului român. În cîrdășie cu reprezentanții burgheziei monopoliste, ea a trădat interesele poporului, a subordonat țara dominației Germaniei hitleriste, punând în pericol însăși existența României ca stat independent și suveran“²⁰. Pe lîngă ofensiva fascismului trebuie menționat și faptul că claselor dominante din țară le era permanent teamă de mișcarea revoluționară a proletariatului, a maselor muncitoare, și că ele erau adversarii crînceni ai primului stat socialist, Uniunea Sovietică situată în vecinătatea geografică nemijlocită a României.

În aceste condiții istorice complexe, în sinul partidelor și grupărilor burgheze se manifestau puternice contradicții și oscilații²¹. În sinul partidului liberal se formaseră trei grupări, care aveau poziții oarecum diferite față de ofensiva fascistă în țara noastră. Astfel, unii membri marcanți ai grupării „tinerilor liberali“, îngrijorați de amploarea activității teroriste a legionarilor și de legăturile strînse ale acestora cu Germania hitleristă, preconizau unele măsuri împotriva Gărzii de fier. Gruparea „bătrînilor liberali“ a schițat, în decursul anilor și mai ales începînd din 1937, atitudini de protest împotriva actelor teroriste săvîrșite de organizațiile fasciste, s-a pronunțat pentru adoptarea unor măsuri împotriva acestora. O a treia grupare liberală, desprinsă în 1930 din P.N.L., o forma așa zisul „partid liberal“ de sub conducerea lui Gheorghe Brătianu, care și-a pus speranțele în ascensiunea fascismului, situîndu-se pe linia apropierii de Germania hitleristă. Celălalt partid „istoric“, Partidul Național-Tărănesc, reprezenta un conglomerat de tendințe social-politice dintre cele mai opuse care se manifestau în divergențe interne, regroupări și disidențe repetate în această perioadă.

Numeroase elemente din P.N.Ț., între care și unii conducători ai unor organizații comunale, orășenești și județene, ai unor circumscripții și sectoare din capitală, chiar și unii membri ai conducerii centrale (Mihail Ralea, Dem. Dobrescu etc.) precum și dr. Nicolae Lupu, șeful unei grupări țărăniște desprinse din partid, se pronunțau pentru un regim democratic, pentru unirea forțelor democratice în lupta contra pericolului fascist. Aripa stîngă a partidului radical-tărănesc, partid constituit din gruparea condusă de Grigore Iunian, milita, de asemenea, pentru realizarea Frontului popular antifascist. Un alt grup important de național-tărăniști, între care Armand Călinescu, cu toate că a înțeles primejdia reprezentată de expansiunea Germaniei hitleriste și s-a pronunțat pentru reprimarea agenturii acesteia, Garda de fier, se împotriva luptei comune împotriva fascismului alături de mișcarea muncitorească, de celelalte forțe democratice. Aripa de dreapta a P.N.Ț., în frunte cu Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Al. Vaida Voievod, temîndu-se de activitatea inde-

¹⁹ Vezi articolul: *Pagini de luptă a Partidului Comunist Român împotriva fascismului, pentru independență și suveranitate națională (1934—1940)*, de Ștefan Voicu, în *Lupta de clasă*, nr. 6 din 1966.

²⁰ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 41.

²¹ Ștefan Voicu, *op. cit.*, p. 61—62.

pendență a maselor a manifestat un pronunțat antidemocratism și a mers pe drumul compromisului cu fascismul.

Cu toate disensiunile manifestate în problemele politicii interne, principalele partide și grupări politice ale claselor dominante se manifestau în politica externă împotriva expansiunii germane (a se vedea activitatea lui Nicolae Titulescu, ministru de externe al României în acea perioadă, pasionat și lucid militant pentru politica de securitate colectivă).

Din complexitatea contradicțiilor între diferitele clase și categorii sociale, între diferitele grupări politice, între marile puteri interesate a menține sau a atrage România în sfera lor de influență, se desprinde ca un fir roșu, în perioada anilor următori Congresului al V-lea al P.C.R., lupta forțelor democratice patriotice și, în primul rînd, a clasei muncitoare, a comuniștilor împotriva pericolului fascist, lupta poporului român pentru salvagardarea independenței naționale. Creșterea pericolului real al ofensivei fascismului și poziția potrivnică a mării majorități a poporului față de această ofensivă a creat o situație istorică nouă, care a făcut posibilă atragerea unor forțe sociale noi alături de masele muncitoare în lupta pentru apărarea libertăților democratice, a independenței și suveranității naționale a țării. Noile condiții impuneau partidului comunist aplicarea tacticii unei alianțe de luptă, a unui front popular vast, care se opune primejdiei întronării fascismului în România. „Numai considerarea obiectivă a totalității raporturilor dintre toate clasele, fără excepție, ale unei societăți date și prin urmare considerarea treptei obiective de dezvoltare a acestei societăți, precum și considerarea raporturilor dintre ea și alte societăți, — arăta V. I. Lenin — poate sluji de temelie pentru o tactică justă a clasei de avangardă. În această analiză, toate clasele și toate țările sînt privite nu din punct de vedere static, ci din punct de vedere dinamic, adică nu în stare de nemișcare, ci în mișcare (ale cărei legi decurg din condițiile economice de existență a fiecărei clase)^{21a}.

Partidul Comunist Român, analizînd noua situație creată în țară după Congresul al V-lea al partidului, a militat consecvent pentru realizarea tacticii frontului popular antifascist. Făurirea frontului comun al maselor largi împotriva pericolului fascist era în mod nemijlocit legată de realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare. Înfăptuirea frontului unic muncitoresc, a unității de acțiune cu social-democrații era o premisă pentru unirea tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în dezvoltarea democratică a țării, în apărarea independenței naționale. Eroicele lupte muncitorești din ianuarie—februarie 1933, înscriindu-se printre primele mari acțiuni ale proletariatului mondial împotriva fascismului, au demonstrat posibilitatea practică a realizării unității de acțiune a clasei muncitoare și eficiența ei revoluționară. Comuniștii și-au dat seama de faptul că, deși în conducerea partidului social-democrat dominau elementele de dreapta (Gh. Grigorovici, I. Flue-raș, I. Jumanca etc.), care respingeau orice unitate de acțiune cu P.C.R., numeroși membri ai P.S.D., cadre de conducere centrală și locală erau gata să accepte propunerile partidului comunist cu privire la încheierea Frontului unic muncitoresc și a Frontului popular antifascist. În același timp, au avut loc numeroase acțiuni comune ale partidului comunist și partidului socialist-unitar, din conducerea căruia făcea parte Ștefan Voitec, precum și ale P.C.R. și grupării socialiste de sub conducerea lui Constantin Popovici desprinsă în 1933 din P.S.D. În anii 1935—1936 numeroase organizații locale ale P.C.R. (Bacău, Piatra Neamț, Tîrgu-Mureș, jude-

^{21a} a Lenin și Stalin, *Despre sindicate*, vol. I, București, 1949, p. 11.

tele Hunedoara, Mehedinți ș.a.) au încheiat acorduri cu organizațiile locale ale P.S.D. în vederea acțiunilor comune pentru cerințele zilnice ale muncitorilor, pentru apărarea libertăților democratice. În cadrul conferințelor regionale și județene ale P.S.D. din toamna anului 1935 și începutul anului 1936, numeroși delegați s-au declarat, în mod deschis, pentru unitatea de acțiune cu comuniștii. Conferința organizației regionale P.S.D. a hotărât să propună viitorului Congres al P.S.D. ca noua conducere care se va alege să-și dea acordul la realizarea Frontului Unic Muncitoresc, în interesul luptei pentru Frontul popular antifascist²².

Pe de altă parte, în dezvoltarea luptei antifasciste, P.C.R. lărgeste tot mai mult colaborarea cu Frontul Plugarilor, organizație democratică a țărănimii, înființată în 1933 sub conducerea Dr. Petru Groza, care avea să joace un rol important în realizarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare. Urmărind cu consecvență încheierea acestei alianțe, partidul își intensifică activitatea și în rindurile naționalităților conlocuitoare.

Opoziția democratică și antifascistă din partidul maghiar, creată în iunie 1933, s-a transformat în august 1934 într-o organizație de masă cunoscută sub numele de MADOSZ (Uniunea oamenilor muncii maghiari din România). Această organizație activa în strinsă colaborare cu P.C.R. Partidul comunist, totodată, crează un șir de organizații democratice și antifasciste de masă: Comitetul Național Antifascist (iunie 1933), Asociația tineretului antifascist (iulie 1934), Liga muncii (noiembrie 1933), Comitetul antifascist al femeilor (august 1934), Amicii U.R.S.S. (iulie 1934), Blocul pentru apărarea libertăților democratice (mai 1935), Frontul studențesc democrat (1935) etc., și stabilește contacte cu diferite fracțiuni ale forțelor politice burgheze și cu un mare număr de personalități politice. Astfel, apărând tradițiile umaniste ale culturii românești, partidul comunist și-a atras simpatia intelectualilor înaintați având largi legături cu aceștia. Oameni de cultură de vază ca dr. C. I. Parhon, N. Iorga, M. Sadoveanu, G. Enescu, N. D. Cocea, Gala Galaction, Iorgu Iordan, Petre Constantinescu-Iași, A. Oțetea și alții s-au aliniat în rindurile luptătorilor antifasciști. Istoricul român de renume mondial prof. N. Iorga a acceptat propunerea unor organizații ce acționau sub îndrumarea P.C.R., ca în cadrul Ligii Culturale, pe care o conducea, să se desfășoare activități cu caracter antihitlerist. În această perioadă, alături de presa ilegală a partidului apar numeroase publicații legale cu caracter democratic, progresist, se desfășoară o intensă activitate în rindurile intelectualității împotriva fascizării țării, pentru promovarea unei culturi progresiste. Poziția antifascistă, de combatere a activității legionarilor și de mobilizare a maselor împotriva agresiunii Germaniei hitleriste este adoptată chiar de unele din cele mai răspândite ziare și reviste burgheze democratice, ca „Dimineata”, „Adevărul”, „Zorile”, „Lumea românească”, „Cuvântul liber”, „Viața românească”, „Societatea de mâine” etc.

În această situație, P.C.R., învingînd tendințele sectariste manifestate în rindurile sale, în rezoluția Comitetului Central din februarie 1935 ia un curs hotărîtor spre formarea unui larg front popular antifascist. În rezoluție se arată printre altele: „Pentru a împiedica măsurile fasciste ale guvernului care lovesc în toate păturile populației muncitoare a României și pentru a tăia drumul dictaturii militaro-fasciste ce se pregătește, e necesar să se mobilizeze în jurul clasei muncitoare și sub hegemonia clasei muncitoare toți aliații ei, să se creeze în jurul simbului proletar — încheiat laolaltă prin frontul unic și sub conducerea Partidului comunist — un larg front popular antifascist”²³. Cît privește componența frontului popular antifascist, rezoluția subliniază că aceasta trebuie să tindă a îmbrățișa, în afară de muncitori, toate păturile micii burghezii

²² Ștefan Voicu, *op. cit.*, p. 64—65.

²³ *Documente din istoria Partidului Comunist din România*, p. 252.

de la orașe și mai ales populația muncitoare de la sate, precum și naționalitățile asuprite. Evidențiind importanța formării frontului popular antifascist, rezoluția conchide: „În toată lupta pentru frontul unic proletar, lozincă luptei contra fascismului și necesitatea creării în jurul proletariatului a unui front popular antifascist larg trebuie puse pe planul întâi...“²⁴.

Partidul Comunist Român, intensificând activitatea pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, pentru unirea într-un larg front antifascist a tuturor păturilor și categoriilor sociale, milita consecvent pentru apărarea păcii și independenței naționale. „Noi comuniștii, sîntem gata să apărăm cu arma în mînă independența României — se afirmă într-un document al P.C.R. din 1935 — dacă țara noastră ar fi silită să ducă un război național de apărare contra imperialismului fascist“²⁵.

Rezultatul acestei orientări juste și al activității politice susținute desfășurate de comuniști a fost făurirea Frontului Democratic, care înmănușea Partidul Comunist Român, Partidul Socialist, Partidul Socialist-Unitar, Frontul Plugarilor, MADOSZ-ul, unele organizații locale ale P.S.D., ale P.N.Ț., ale Partidului Radical-Țărănesc și ale Partidului Țărănesc condus de dr. N. Lupu²⁶. Forțele democratice coalizate în Frontul Democratic au obținut o serie de succese însemnate în viața politică a țării. Ele au înfrînt cercurile reacționare în alegerile parlamentare parțiale din februarie 1936 din județele Mehedinți și Hunedoara, alegeri care s-au desfășurat în condițiile unei mari și ascuțite bătălii politice între democrație și reacțiune.

Crearea frontului popular antifascist constituia în acea perioadă istorică pentru toate partidele comuniste sarcina de bază a activității lor. După victoria în Germania a fascismului, dictatură teroristă fătîșă a celor mai reacționare, șovine și imperialiste elemente ale capitalului financiar, partidele comuniste grupate în Internaționala Comunistă și-au dat seama că contradicția dintre capitalism și socialism se manifestă într-o formă nouă, cea a luptei dintre fascism și antifascism. Ca rezultat al recunoașterii acestei realități, în cadrul tacticii partidelor comuniste a ajuns pe prim plan ideea frontului popular antifascist, care a devenit axa practicii revoluționare a comuniștilor și a politicii partidelor după cel de al VII-lea Congres al Cominternului (iulie—august 1935). Noua linie politică însemna pe plan internațional alianță între Uniunea Sovietică și mai multe state capitaliste, în interesul menținerii păcii. Realizarea practică a tacticii Frontului popular necesita crearea de către partidele comuniste din fiecare țară a alianței, pînă atunci necunoscute, între clasa muncitoare, țărănime și păturile largi ale clasei de mijloc de la orașe. În afară de aceasta, tactica frontului popular însemna și lupta comuniștilor în cadrul capitalismului, pentru constituirea de guverne democratice, alese în condi-

²⁴ *Idem*, p. 237.

²⁵ *Documente din istoria Partidului Comunist din România 1934—1937*, Edit. politică, 1957, p. 311.

²⁶ Primul succes important în acțiunea coalizării forțelor democratice, în baza platformei antifasciste, s-a înregistrat la 6 decembrie 1935, prin acordul încheiat solemn la Tebea între Blocul democratic, Frontul plugarilor, MADOSZ-ul și gruparea socialistă de sub conducerea lui C. Popovici. Acordul a avut un răsunet mare în întreaga țară, el a stîrnit în rîndurile celor mai diferite pături, organizații și personalități politice și culturale o mișcare vie pentru făurirea unității democratice, patriotice (Ștefan Voicu, *op. cit.*).

Fig. 1. — Manifestație antifascistă de masă la București în anul 1936.

țiile democrației burgheze, guverne în componența cărora să intre și comuniștii. Noua linie tactică a Cominternului cerea și realizarea unor forme ale unității cu social-democrații, anarho-sindicaliștii, catolicii și alte pături necomuniste din sinul clasei muncitoare și al mișcării sindicale. Aplicarea tacticii frontului popular a făcut să devină absolut necesară unitatea sindicală și politică a clasei muncitoare, creind și condiții favorabile pentru realizarea unei asemenea unități. Internaționala Comunistă a dat o justă apreciere noii situații istorice create prin înaintarea fascismului. Ea a analizat posibilitățile ivite în noua situație și corespunzător acestora a lansat lozincile tacticii frontului popular antifascist. Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste a propus Comitetului Executiv „să mute centrul de gravitate al activității sale pe tărîmul elaborării orientării politice și tactice fundamentale a

mișcării muncitorești internaționale, plecând bineînțeles de la soluționarea tuturor chestiunilor, de la condițiile concrete și de la particularitățile fiecărei țări în parte, statornicind ca regulă evitarea amestecului în chestiunile de organizare internă a diferitelor partide“, „să sprijine partidele comuniste în folosirea propriei experiențe precum și a experienței mișcării comuniste internaționale evitând transmiterea mecanică a experienței unei țări alteia, înlocuirea analizei marxiste prin formule șablon și generale“²⁷.

P.C.R., una din secțiile Internaționalei Comuniste și organizațiile democratice din România au continuat și dezvoltat lupta pentru apărarea intereselor vitale ale poporului. În august 1936 Comitetul Central al partidului comunist, analizând activitatea desfășurată pe tărîmul luptei antifasciste, acțiunile pentru făurirea unității clasei muncitoare și a frontului popular, a caracterizat succesele dobîndite ca fiind „elemente ale Frontului Popular Antifascist“²⁸. Analizînd, totodată, greutățile și neajunsurile care frînau munca partidului de unire într-un larg front antifascist a maselor largi populare cuprinse în diferite organizații politice, Plenara C.C. al P.C.R. a elaborat o platformă de front popular antifascist, care prevedea „desființarea și interzicerea tuturor organizațiilor fasciste... apărarea regimului constituțional și a tuturor instituțiilor democratice“, încheierea unui pact de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică, strîngerea legăturilor cu Franța, cu țările din mica înțelegere și înțelegerea balcanică²⁹. Plenara lărgită, apreciind în mod real situația internă și internațională a României, a introdus elemente noi în tactica partidului. „Ar fi o greșeală — se arată în rezoluția plenarei — să se considere că clasele dominante sînt în *întregime* fasciste... o astfel de teză ar duce proletariatul la mari greșeli tactice. Purtătorii planurilor de instaurare a dictaturii militare fasciste în România sînt virfurile reacționare agresive ale capitalului dominant monopolist român și ale moșierimii mari

²⁷ *Kommunisteskiei Internațional*, nr. 22 (436), din 1 august 1935, p. 3—4; cf. *Lupta de clasă*, nr. 3, din 1969, p. 58.

²⁸ Partidul comunist a condus în această perioadă numeroase greve — ale minerilor de la Comănești și de la Anina, ale metalurgiștilor de la „Haug“ — București și de la „Schill“ — Brașov, ale muncitorilor forestieri din Tg. Mureș, ale textiliștilor din Buhuși, ale muncitorilor de la Fabrica de încălțăminte „Dermata“ — Cluj, Uzinele de vagoane „Astra“ — Arad, „Industria lîinii“ — Timișoara, Industria textilă — Arad, Fabricile „Nova“, „Talpa“, „Venus“ din București și altele —, manifestații, demonstrații — demonstrația muncitorilor de la Uzinele „Malaxa“ și de la Fabrica „Titan“ în 1934 pe străzile Bucureștiului, manifestația organizată de Blocul democratic la București în 13 martie 1936, adunările și demonstrațiile din 12 iunie 1936 la București, Cluj, Brașov, Arad, Giurgiu, Cimpina, Tulcea, Piatra Neamț, Bacău, Brăila ș.a. —, adunările populare din Deva la 6 decembrie 1935, din localitățile Folt, Certeju, Buituri, Sarmizegetusa, Cîrnești, Tebea ș.a. —, mișcări țărănești și acțiuni ale păturilor mijlocii orășenești împotriva ofensivei fasciste — răscoala țăranilor din Valea Ghimeșului, Congresul Frontului Studentesc Democrat la 23—24 ianuarie 1936, marea întrunire din sala „Tomis“ — București la 27 septembrie 1936 etc. — În focul acestor acțiuni, P.C.R. a reușit să facă pași înainte spre realizarea Frontului Unic Muncitoresc și făurirea Frontului Popular Antifascist.

²⁹ *Documente din istoria Partidului Comunist din România*, vol. IV, 1934—1937. Edit. politică, 1957, p. 454.

române, care se concentrează în jurul regelui Carol și al camarilei³⁰. P.C.R. se declară gata să trateze cu oricare alte partide și organizații pentru a lupta în comun pe baza platformei adoptate de plenara Comitetului Central, sau chiar numai a unora dintre punctele ei.

În platforma propusă pentru unitate de acțiune, partidul comunist, manifestînd un înflăcărat patriotism, a făcut următoarea declarație: „în caz că Germania hitleristă, dezlănțuind războiul în Europa și contra U.R.S.S., va ataca România cu ajutorul Ungariei horthyste, comuniștii vor considera necesară apărarea fiecărei palme de pământ a țării noastre...³¹.

În baza platformei din august 1936, partidul comunist a obținut rezultate remarcabile în direcția coalezării forțelor antifasciste. Astfel, în cursul alegerilor comunale din aprilie 1937 și al alegerilor județene din iulie 1937, s-au încheiat noi acorduri locale de front popular (la București — s-a constituit un comitet comun al organizațiilor locale ale Blocului Democratic, ale P.N.Ț. și ale partidului conservator de sub președinția lui Grigore Filipescu; la Iași — s-a raliat și organizația Partidului Radical-Țărănist; la Ploiești, Cluj, Oradea și în alte localități), organizațiile raliat obținînd importante succese electorale în fața grupărilor fasciste.

Sub influența stării de spirit generale a maselor s-au pronunțat împotriva Gărzii de fier și Germaniei hitleriste, pentru apărarea independenței țării și unii oameni politici burghezi, mai clarvăzători. Astfel, pe lângă Dem. Dobrescu și Nicolae Lupu — frunțași ai P.N.Ț., Mitiță Constantinescu, ministrul Finanțelor, C. Băicoianu, guvernatorul Băncii Naționale, ambii liberali brătieniști, Virgil Madgearu, Grigore Filipescu, Armand Călinescu și alții.

Înfăptuirea frontului popular, capabil să oprească în țară ascensiunea fascismului spre putere, a devenit cu deosebire necesară cu ocazia alegerilor parlamentare generale din decembrie 1937. În atmosfera politică de atunci, cînd toate forțele democratice, patriotice trebuiau mobilizate împotriva pericolului fascist, P.C.R. s-a adresat din nou partidelor național-țărănesc și radical-țărănesc, ca și altor organizații, chemîndu-le la unire. Liderii acestor partide n-au dat însă curs propunerii comuniștilor. În legătură cu poziția P.C.R. față de partidele burgheze în cursul acestor alegeri, trebuie să ne referim și la un alt aspect al tacticii partidului. Cu toate că în situația respectivă principalul pericol al democrației și asigurării independenței naționale îl reprezenta Garda de fier, partidul comunist, în loc să mobilizeze toate forțele democratice, patriotice împotriva acestei agenturi interne a Germaniei hitleriste, a trasat ca obiectiv principal imediat al luptei forțelor democratice răsturnarea guvernului Tătăreșcu. În acest scop, considerînd că P.N.Ț. acționează pentru răsturnarea guvernului și se prezintă în alegeri ca reprezentant al tuturor forțelor antiguvernamentale, conducerea P.C.R. a adresat maselor chemarea de a vota pentru candidații P.N.Ț. Dar Iuliu Maniu, președintele P.N.Ț., împreună cu gruparea liberală condusă de Gh. Brătianu, a încheiat așa-zisul „pact de ne-agresiune” cu Garda de fier, contribuind astfel la instalarea unui guvern alcătuit de partidul fascist „național-creștin”, de sub conducerea lui Octavian Goga și a lui A. C. Cuza, orientat spre Germania hitleristă. În noul guvern însă au fost încredințate locuri importante și unor personalități care militau pentru o orientare a politicii externe opusă expansiunii Germaniei hitleriste (Armand Călinescu și alții)³².

Lupta intransigentă dusă în anii de după 1933 de P.C.R. în fruntea maselor muncitoare și a unor largi forțe progresiste, patriotice, atitudinea lucidă a unor grupări politice și personalități burgheze a reușit să

³⁰ *Idem*, p. 425.

³¹ *Idem*, p. 440.

³² Ștefan Voicu, *op. cit.*, p. 70.

oprească pentru un timp procesul de fascizare a vieții publice, de instaurare a unui regim dictatorial și de înrobire a țării Germaniei hitleriste. Politica de cedare în fața pretențiilor agresive ale hitleriștilor dusă de marile puteri a influențat însă negativ desfășurarea evenimentelor din țară, ca și din alte țări europene.

Evenimentele interne și internaționale care au urmat (instaurarea dictaturii regale la 10 februarie 1938, anexarea Austriei de către Germania nazistă la 13 martie 1938, conferința de la München, în 28 septembrie 1938, cucerirea și ocuparea de către Germania hitleristă a Cehoslovaciei la 15 martie 1939, „acordul” economic dintre Germania și România în martie 1939) au impus partidului comunist folosirea unor forme și metode mai variate în desfășurarea luptei antifasciste. „După acordul de la München, care a deschis drum larg Germaniei spre țările din sudul și estul Europei, cercurile politice reacționare din România — după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — pășesc deschis pe calea trădării intereselor naționale. Acordul economic româno-german din 1939, urmat de alte tratate oneroase, subordonează economia românească intereselor politicii agresive a Germaniei, pun sub controlul acesteia viața economică și politică a României, încalcă grav suveranitatea poporului nostru”³³.

În asemenea situație, conștient de faptul că dominația imperialismului german constituie o primejdie de moarte pentru poporul român, P.C.R. s-a ridicat la luptă hotărâtă împotriva planurilor Reich-ului nazist de a înrobi România. Comuniștii chemau poporul la rezistență armată, declarându-se gata să apere cu arma în mână independența României. În noiembrie 1938, partidul comunist a adresat un nou și călduros apel pentru „crearea unui guvern democratic, un guvern de apărare în contra atacurilor lui Hitler și ale aliaților lui, un guvern ieșit din rîndurile partidelor și organizațiilor nefasciste, care să restabilească și să lărgască libertățile democratice, să îmbunătățească situația economică a maselor, să aresteze pe șefii partidelor și ai organizațiilor fasciste”³⁴. La 1 decembrie 1938, P.C.R. s-a adresat din nou partidului social-democrat și partidelor „istorice”, chemîndu-le să-și unească forțele, alături de ale comuniștilor, pentru apărarea independenței naționale a țării. Totodată, comuniștii au adoptat o atitudine pozitivă față de actele de guvernămînt potrivnice organizațiilor fasciste, și au militat pentru sprijinirea energică a măsurilor de stat vizînd contracararea expansiunii hitleriste, pentru apărarea granițelor, salvagardarea independenței țării. În acest sens, la 24 ianuarie 1939, *Scînteia*, organul central de presă al C.C. al P.C.R., preciza că „ar fi o mare greșeală să confundăm regimul actual reacționar și antipopular cu fascismul... Dușmanul principal este și rămîne Garda de fier”. Într-un alt document de partid se arăta că față de dictatura regală trebuie să se adopte „o atitudine critică, fără însă a uita că pentru lupta împo-

³³ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 44.

³⁴ Ștefan Voicu, *op. cit.*, p. 72.

triva inamicului comun — fascismul —, partidul comunist trebuie să se situeze pe aceeași platformă cu guvernul³⁵.

În martie 1939, când Cehoslovacia a fost ocupată de către Germania hitleristă, P.C.R. a dat cuvînt de ordine membrilor și simpatizanților săi să se prezinte la concentrări și să lupte „pentru întărirea forței politice și morale a armatei, contra Germaniei hitleriste și a statelor revizioniste“, subliniind că „războiul poporului român pentru apărarea independenței și granițelor țării contra agresiunii fasciste este un război drept“³⁶. Adîncul patriotism al comuniștilor s-a manifestat și în apelul vibrant al P.C.R. din 17 martie 1939, adresat întregului popor pentru apărarea patriei: „Trupele de asalt ale lui Hitler au invadat Cehoslovacia și se găsesc la granița țării noastre. Întreg poporul să se pună în stare de alarmă... comuniștii vor lupta cu arma în mînă în primele rînduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și aliaților săi revizionisti“³⁷.

Poziția fermă a P.C.R. împotriva ofensivei fasciste se întîlnea cu starea de spirit antifascistă a întregului popor, oglindită în valul acțiunilor de luptă care aveau loc în această perioadă în întreaga țară. Răspunzînd cu mare însuflețire chemării partidului comunist și a celorlalte organizații democratice, patriotice, la 1 mai 1939 în Capitală peste 20.000 de cetățeni au manifestat în stradă împotriva Germaniei hitleriste pentru apărarea independenței țării și pentru libertăți democratice. Manifestări asemănătoare au avut loc la Cluj și Iași. În toate orașele și centrele mai importante ale țării întrunirile și demonstrațiile convocate de guvern în ziua de 1 mai s-au transformat în puternice manifestații antifasciste. Este important a sublinia că uriașa mișcare de protest antihitlerist a cuprins nu numai clasa muncitoare, masele largi ale țărănimii, păturile mijlocii ale populației și marea majoritate a intelectualității, dar și o mare parte din păturile marii burghezii, întreaga armată inclusiv o mare parte a ofițerilor superiori și generalilor.

În aceste condiții de creștere a avîntului mișcării antifasciste, în luna mai 1939 P.C.R. s-a adresat încă o dată partidelor național-țărănesc și național-liberal cu propunerea de a se încheia un larg front patriotic pe baza unui program care cuprindea: apărarea hotarelor României și a independenței ei, demascarea și combaterea energică a uneltirilor hitleriste — Garda de fier, organizațiile cuziste —, alianța cu Franța, Anglia și U.R.S.S.³⁸. Unii membri ai P.N.Ț. au și răspuns pozitiv, acceptînd să constituie un „comitet de coordonare“ comun cu comuniștii, iar reprezentanții grupării „H“ din P.N.I. s-au declarat principial de acord cu propunerile partidului comunist; dar liderii reacționari ai acestor partide s-au opus din nou înfăptuirii Frontului Popular Antifascist.

³⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 6, dos. nr. 1202, filele 189—190; cf. *România în războiul antihitlerist*, 23 august 1944 — 9 mai 1945, Edit. militară, 1966, p. 16.

³⁶ *Lupta de clasă*, nr. 6 din 1939.

³⁷ *Documente din istoria Partidului Comunist din România*, ed. a II-a, 1953, p. 319—320.

³⁸ Ștefan Voicu, *op. cit.*, p. 75.

Nereușita înfăptuirii Frontului comun democratic antifascist se mai datora și refuzului aripii de dreapta a P.S.D. de a realiza unitatea de acțiune cu comuniștii, precum și activității dăunătoare a unor elemente oportuniste, rupte de mase, sectare, pătrunse în rîndurile P.C.R. În asemenea condiții Directivele Cominternului din 8 mai 1940 adresate P.C.R., în care — pornind de la aprecierea eronată a situației internaționale — se aduceau critici comuniștilor români pentru activitatea desfășurată împotriva agresiunii Germaniei hitleriste și pentru politica de apărare a independenței naționale a țării, au frinat pentru un timp activitatea partidului și au creat pericolul îndepărtării de partidul comunist a unor largi categorii sociale, a numeroase grupări politice³⁹.

Declanșarea celui de al doilea război mondial, prin atacarea Poloniei la 1 septembrie 1939, a creat o nouă situație pe continent. Ca urmare a luptei pentru dominația lumii, presiunea Germaniei hitleriste asupra statelor sud-est europene devenea tot mai puternică. Cercurile conducătoare din România, mergînd pe calea unor repetate și importante concesii față de Germania au încercat din nou să-și apropie Garda de fier. Pentru aceasta au pus în libertate, începînd din februarie 1940, un mare număr de legionari. Totodată, Frontul renașterii naționale — partid organizat de rege — s-a transformat în „Partidul națiunii” cu participarea legionarilor eliberați din închisori sau întorși din Germania. La 29 mai 1940 fu instalat ca ministru de externe al României Ion Gigurtu, cunoscut pentru orientarea sa prohitleristă, iar la 4 iulie 1940 a fost instaurat, sub președinția sa, un guvern net prohitlerist, care a declarat deschis că pe plan extern se va integra „în sistemul creat de axa Berlin-Roma”. La 30 august 1940 României i-a fost impus dictatul de la Viena, prin care partea de nord a Transilvaniei era răpită și predată Ungariei horthyste. Scurt timp după aceasta, la 6 septembrie 1940, a fost instaurată dictatura militaro-fascistă, au intrat trupele germane în țară, iar după mai puțin de un an România a fost tirîită în războiul antisovietic. „Perioada dictaturii militaro-fasciste și a războiului dus alături de Germania hitleristă — arată Nicolae Ceaușescu — constituie cea mai neagră pagină din istoria modernă a României. Dictatura militaro-fascistă, executînd ordinele Germaniei, a dus o politică de exploatare prădalnică a resurselor naturale, a bogățiilor țării, a pus industria, agricultura și transporturile în slujba războiului agresiv hitlerist. În anii războiului economia românească a fost ruinată, resursele țării au fost secătuite...”⁴⁰.

Accentuarea agresiunii hitlerismului, activizarea elementelor fasciste din țară, odiosul dictat de la Viena au intensificat la culme ura poporului român împotriva Germaniei hitleriste și împotriva guvernanților din țară. Partidul comunist, numeroase cercuri politice, MADOSZ-ul și alte organizații democratice și patriotice, inclusiv grupuri ale armatei, s-au ridicat împotriva dictatului. În aproape toate orașele țării, zeci și sute de mii de cetățeni, aparținînd tuturor categoriilor sociale,

³⁹ În „Directivele pentru Partidul Comunist din România”, contrar realităților evidente, se spunea că „Germania și Italia nu doresc, în etapa actuală, ca țările balcanice să fie atrase în război. Ele vor să dezvolte producția necesară lor de cereale, petrol și diferite materii prime. Numai incendiarii războiului — imperialiștii englezi și francezi — în etapa actuală doresc, caută să împiedice dezvoltarea producției din aceste țări și comerțul lor cu Germania”. În continuare se arăta că în fața poporului, a clasei muncitoare și a P.C.R. stătea „sarcina de a nu admite atragerea României într-un război împotriva Germaniei și împotriva U.R.S.S.”, se cerea partidului să înlocuiască lozinca „apărării granițelor” cu lozinca „autodeterminare pînă la despărțire de stat” a unor teritorii locuite în majoritate de români, afirmîndu-se că „toate acestea nu reprezintă nici un pericol pentru poporul român”. (Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dos. nr. 167, filele 15—22; cf. *România în războiul antihitlerist*, 23 august 1944 — 9 mai 1945, p. 18.)

⁴⁰ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 48.

tuturor partidelor și organizațiilor nefasciste, ofițeri, soldați dădeau glas în șiruri de adunări indignării populare, cereau să fie apărată cu armele integritatea și suveranitatea patriei. Sub lozincile „Jos dictatul de la Viena!“, „Nici un petec de pământ“, „Vrem dreptate“, masele populare își exprimau protestul hotărât împotriva dictatului și minia contra celor care l-au impus și acceptat.

În acel moment de mare tensiune politică, instaurarea, cu sprijinul direct al Germaniei, a dictaturii militaro-fasciste și aruncarea României în războiul antisovietic a ascuțit și mai mult contradicția dintre masele populare și clica fascistă susținută de către Germania hitleristă și virfurile ultrareacționare ale claselor dominante din țară. Dictatura militaro-fascistă, prin lichidarea oricăror drepturi și libertăți democratice, prin metode teroriste de guvernare, răspîndirea ideologiei fasciste și ofensiva contra nivelului de trai al maselor populare, prin subordonarea țării față de interesele Reichului german și împingerea ei în războiul antisovietic, era îndreptată nu numai împotriva proletariatului și țărănimii. Ea era îndreptată și împotriva majorității micii burghezii, a intelectualității și împotriva acelei părți a burgheziei care era ostilă dictaturii virfurilor capitalului financiar și planurilor de transformare a țării într-un hinterland agrar pentru Germania.

Împotriva acestei dictaturi manifesta rezistență în primul rînd clasa muncitoare, clasa cea mai înaintată din România burghezo-moșierească. Interesele proletariatului care suferea cel mai mult de pe urma dictaturii militaro-fasciste și a războiului antisovietic îl situau în fruntea forțelor antifasciste, polarizînd în jurul lui acele păături și grupări sociale ale căror năzuințe erau eliberarea României de sub jugul fascist, cucerirea independenței și suveranității naționale. Interesele vitale ale țărănimii, crunt lovită de consecințele războiului, o îndreptau alături de clasa muncitoare în lupta împotriva dictaturii militaro-fasciste și a războiului hitlerist. În prima parte a războiului, datorită propagandei naționaliste, antisovietice și iluziilor cu privire la obținerea unei prosperități economice prin fascism și război, anumite păături ale micii burghezii orășenești — negustorimea mijlocie, micii întreprinzători, meseriași mai înstăriți —, unele categorii de ofițeri, o parte a intelectualității au fost induse în eroare. Aceste păături sociale și-au schimbat însă și ele poziția în urma greutăților ivite în situația materială proprie și a desfășurării operațiilor militare, manifestînd o nemulțumire din ce în ce mai accentuată față de urmările dezastruoase ale războiului antisovietic. Aceste nemulțumiri își făceau loc chiar și în zierele burgheze, care în iarna anilor 1942—1943 publicau unele articole prin care se cerea rechemarea unităților militare române de pe frontul antisovietic. Atitudinea burgheziei față de dictatura militaro-fascistă și față de războiul hitlerist nu era unitară. Acea parte a burgheziei — îndeosebi virfurile capitalului financiar și marii industriași legați direct de concernele germane —, care cîștigase în urma agresiunii și a războiului a sprijinit dictatura fascistă și planurile Germaniei hitleriste. Altă parte însemnată, văzînd lipsa de perspectivă a războiului hitlerist, viitorul co-l rezerva economiei țării dictatura militaro-fascistă și cotropirea hitleristă, s-a situat pe poziții ostile față de continuarea războiului și față de politica fascistă antonesciană. Acestea i s-au alăturat și unele cercuri ale burgheziei strîns legate de interesele imperialismului englez, francez și american.

Încă de la început, masele largi populare și-au manifestat ostilitatea față de trupele hitleriste, în care vedeau instrumentul principal de impunere a pretențiilor Germaniei naziste asupra României. Rezistența față de dictatura militaro-fascistă și Germania hitleristă cuprinde cercuri largi. Personalități ale culturii românești, lideri politici, inclusiv ai partidelor burgheze, cit și cercurile politice grupate în jurul palatului regal manifestau, — din diverse puncte de vedere, de pe poziții și cu scopuri diferite — adversitate față de ocupația germană, protestau împotriva jefuirii țării de către hitleriști. Starea de spirit antifascistă se manifesta și se accentua și în rîndurile soldaților și ofițerilor. Cadre de comandă, ofițeri superiori, patrioți își manifestau deschis împotrivirea față de hitleriști și de dictatura antonesciană. „Toate acestea arată că în rîndul maselor largi ale poporului, al tuturor cercurilor politice se dezvoltă o puternică stare de spirit antifascistă, dorința arzătoare de a răsturna dictatura militară și dominația Germaniei hitleriste“⁴¹.

⁴¹ *Idem*, p. 51.

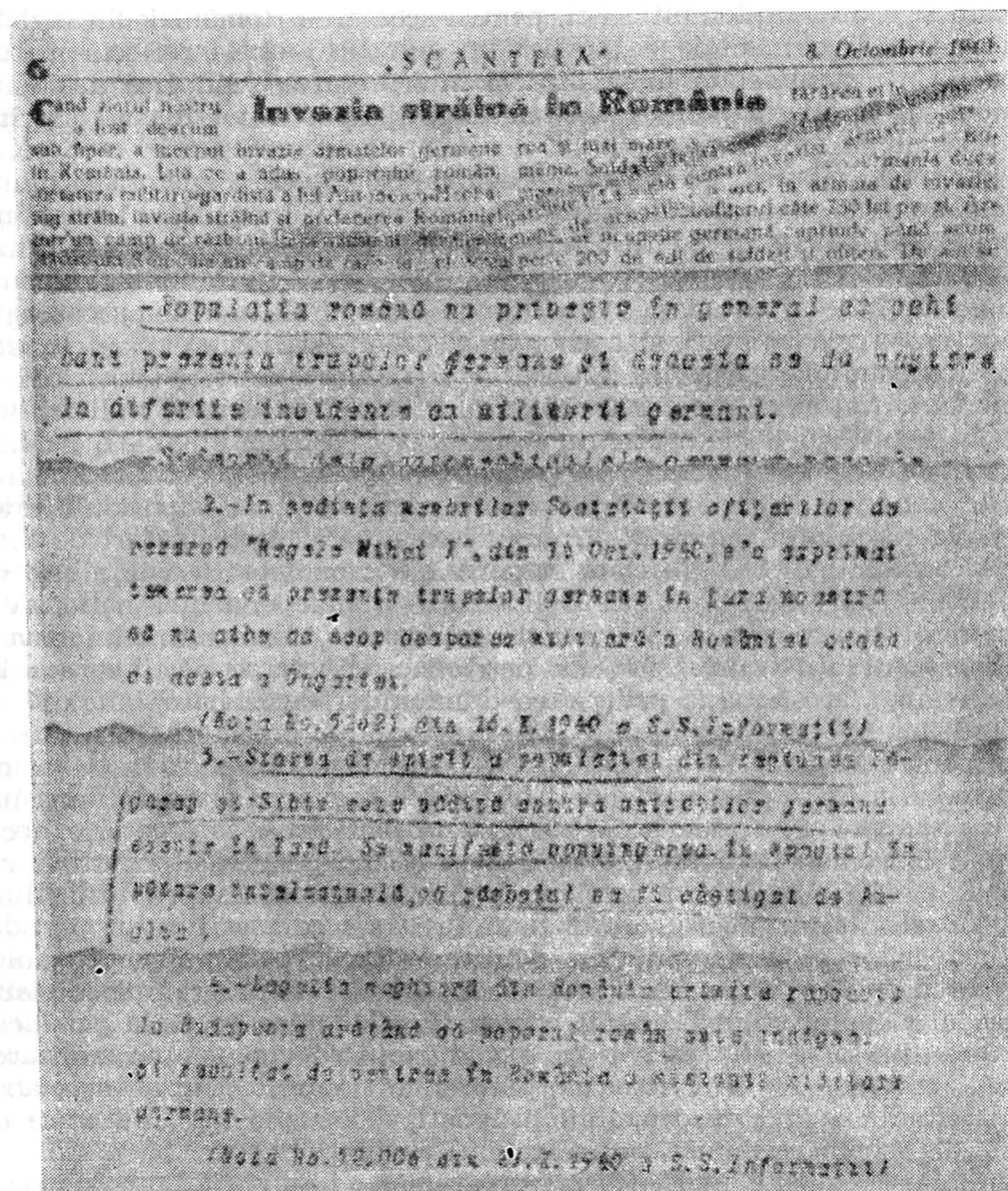

Fig. 2. — Extrase din diferite documente ale vremii care reflectă atitudinea ostilă a populației din România față de trupele germane.

În aceste condiții extrem de complexe, P.C.R., exponent al intereselor naționale ale întregului popor, analizând situația creată, poziția diferitelor clase și păături sociale, și-a perfectat linia sa tactică inițiată în anii 1935—1936, îmbogățind cu noi metode și forme acțiunile de mobilizare a maselor și unirea tuturor forțelor antifasciste împotriva regimului anto-

nescian și a ocupanților hitleriști, pentru scoaterea României din războiul antisovietic. Documentele de partid din anii 1940—1944 reflectă maturitatea P.C.R. manifestată în analiza și interpretarea științifică a situației economice, sociale și politice a României, a raporturilor dintre diferitele clase sociale.

Obiectivele mișcării de rezistență a maselor populare au fost formulate în documentele elaborate de partidul comunist în anii 1941—1942 și mai ales în 1943—1944, și au fost larg popularizate prin presa ilegală, manifestele P.C.R. și ale altor organizații patriotice. Încă de la începutul războiului, într-un document din 8 iulie 1941, P.C.R. a demascât agresiunea împotriva U.R.S.S. și a chemat la organizarea luptei pentru zdrobirea fascismului. Circulara C.C. al P.C.R. lansează totodată, lozincă: *Front Unic Național împotriva ocupanților fasciști și a clicii militaro-fasciste în frunte cu trădătorul Antonescu*⁴². La 6 septembrie 1941, partidul comunist a elaborat o Platformă-program adecvată noilor condiții, stabilind obiective și metode de luptă dintre care cele mai importante erau: încetarea războiului împotriva Uniunii Sovietice și lupta alături de toate popoarele iubitoare de libertate împotriva Germaniei hitleriste, alungarea hitleriștilor din țară, recucerirea libertății și independenței naționale a României, răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, formarea unui guvern din reprezentanții tuturor forțelor patriotice, eliberarea părții de nord a Transilvaniei, arestarea și pedepsirea criminalilor de război și altele.

Platforma-program, totodată, adresa întregului popor chemarea de a lupta pentru împiedecarea producției de război, a transportului de muniții, arme și armate pentru războiul hitlerist. „Lupta cu arma în mână împotriva armatei lui Hitler — se sublinia în platformă — e datoria fiecărui patriot român care iubește libertatea și independența poporului român”⁴³. Pe baza acestor prevederi, P.C.R., revenind asupra lozincii de bază lansate în documentul din 8 iulie 1941, s-a adresat tuturor partidelor, grupărilor și personalităților politice, tuturor patrioților, propunându-le crearea unui front unic național. În Platforma-program se declara: „Partidul Comunist din România e gata să colaboreze cu toate partidele, grupările, persoanele politice și cu toți patrioții români pentru realizarea oricărei revendicări din Platformă, punînd ca singurul criteriu al colaborării: atitudinea față de ocupanții hitleriști, de slugile lor trădătoare de țară și de războiul criminal contra Uniunii Sovietice”⁴⁴.

Sarcinile prevăzute în Platforma-program au fost reafirmate în documentul C.C. al P.C.R. „Pieirea sau salvarea poporului român”, din ianuarie 1942 și în alte materiale de partid.

În anii 1941—1942, P.C.R. s-a adresat de mai multe ori conducerii P.S.D., organizațiilor locale ale acestui partid, pentru a acționa împreună pe baza Frontului unic. „Dragi tovarăși — se menționa în scrisoarea C.C. al P.C.R. adresată conducerii P.S.D. la 5 ianuarie 1943 —, vă propunem

⁴² Documente din istoria Partidului Comunist din România, p. 346.

⁴³ Idem, p. 349.

⁴⁴ Idem, p. 347.

încheierea unui acord de front unic pentru acțiuni comune ale partidelor noastre... pentru lupta comună în vederea unirii tuturor forțelor progresiste și patriotice⁴⁵.

În primăvara anului 1943, Comitetul Central al P.C.R., dezbătând necesitatea de a intensifica munca de masă, în rezoluția sa din iunie s-a adresat din nou partidelor politice, chemându-le la înființarea unui Comitet Național de luptă pentru eliberarea țării. Rezoluția, atrăgând atenția asupra pierderilor suferite până în vara anului 1943 (800.000 de morți, răniți și invalizi), sublinia: „A sosit ceasul al 11-lea, poporul român trebuie să-și ia soarta în mâinile sale proprii și să se ridice la luptă hotărâtă pentru salvarea sa de la catastrofa națională iminentă... Conștient de gravitatea istorică a momentului, Comitetul Central al Partidului Comunist propune tuturor partidelor și organizațiilor patriotice formarea unui Comitet Național de luptă pentru eliberarea țării. Comitetul Național are ca sarcină să mobilizeze și să unească toate forțele naționale ale țării, fără deosebire de partid și religie, în frontul unic patriotic antihitlerist al poporului...”⁴⁶. Noua platformă, menținând ideile principale ale Platformei-program din 6 septembrie 1941, avea un caracter mai larg, enunțând următoarele: salvarea armatei și atragerea ostașilor și ofițerilor de partea Frontului patriotic antihitlerist, constituirea de grupe de partizani, oprirea imediată a livrării de produse, cereale etc. pentru hitleriști și sabotarea producției de război, ieșirea imediată din războiul lui Hitler și încheierea păcii cu U.R.S.S., Anglia și S.U.A., răsturnarea guvernului și regimului fascist, constituirea unui guvern din reprezentanții tuturor partidelor și organizațiilor politice antihitleriste, dobândirea independenței și aderarea României la Blocul antifascist, eliberarea imediată a tuturor victimelor teroarei fasciste, aflate în închisori și lagăre, dizolvarea organizațiilor hitleriste, încetarea asupririi naționalităților conlocuitoare, eliberarea nordului Transilvaniei, asigurarea existenței poporului muncitor de la orașe și sate.

Răspunzând chemărilor P.C.R., masele muncitoare au înfruntat cu dârzenie măsurile represive ale dictaturii militaro-fasciste și s-au angajat într-o luptă eroică, plină de sacrificii, pentru salvarea intereselor fundamentale ale țării. Împotriva războiului antisovietic și a ocupației hitleriste s-au intensificat grevele și actele de sabotaj organizate de muncitorii din întreprinderile industriale și din transporturi, împotrivirile țărănimii față de rechiziții și incorporări, acțiunile de protest ale intelectualității. Toate acestea, exprimând ura întregului popor român față de războiul hitlerist, dorința de a se elibera din jugul fascismului, se încadrau în mișcarea de rezistență a popoarelor de pe continent, parte integrantă a marelui front al forțelor democratice și antihitleriste.

În desfășurarea activității antifasciste, organizată și condusă de P.C.R., în vara anului 1943 s-a produs o cotitură hotărâtoare. Mișcarea antifascistă

⁴⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dos. nr. 7954, fila 24; cf. Gheorghe Tuțui, *Realizarea Frontului Unic Muncitoresc — moment de însemnătate istorică în lupta de eliberare a poporului român*, în *Analele de istorie*, nr. 2, din 1969, p. 5.

⁴⁶ *Documente din istoria Partidului Comunist din România*, p. 371.

devenea mai amplă și mai intensă, căpătînd forme tot mai organizate. În august 1943, C.C. al P.C.R. întocmește însemnatul document intitulat: „Curs asupra muncii de partid în timp de război“, care cuprinde prevederi concrete privind activitatea conspirativă și normele ei, legăturile de partid în condițiile ilegalității și regulile întîlnirilor, obligațiile ce revineau comuniștilor în legătură cu organizarea ședințelor și a caselor conspirative, precum și sarcinile cu privire la munca organizatorică și constituirea grupurilor de patrioți în întreprinderi, cartiere, armată și la sate⁴⁷.

În cursul anului 1943, cu toate șovăielile din conducerea P.S.D., se produc unele modificări în activitatea și în poziția acestui partid. În februarie 1943 C.C. al P.S.D. a adoptat o rezoluție privind unitatea de acțiune a partidelor muncitorești și alta referitoare la necesitatea unei singure mișcări sindicale. După aceasta conducerea P.S.D. manifestă mai multă receptivitate față de propunerile de front unic făcute de comuniști. Drept rezultat al discuțiilor avute între conducerile celor două partide muncitorești, în septembrie 1943 între P.C.R. și P.S.D. se realizează un acord de principiu în vederea participării Partidului Social-Democrat la constituirea Comitetului Național și a Frontului Patriotic Antihitlerist. Înființarea în anul 1943 a Frontului Patriotic Antihitlerist, care reunea: P.C.R. P.S.D., Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților⁴⁸, MADOSZ-ul și Partidul Socialist-Țărănist, a dat un puternic impuls mișcării antifasciste din România.

La începutul anului 1944 evoluția evenimentelor militare — victoriile obținute de forțele coaliției antihitleriste împotriva armatelor fasciste, intrarea unităților Armatei Sovietice pe teritoriul țării noastre —, agravarea situației economice și social-politice în urma războiului și creșterii rezistenței generale împotriva hitleriștilor au influențat puternic dezvoltarea luptei antifasciste a poporului român și au favorizat acțiunea desfășurată de P.C.R. spre realizarea Frontului Popular Antifascist. În atare situație, P.C.R. trebuia, mai mult ca oricînd, să-și asigure unitatea rîndurilor sale, să-și sporească capacitatea combativă și mobilizatoare. Această cerință stringentă s-a realizat la 4 aprilie 1944, cînd s-au luat măsuri pentru întărirea conducerii P.C.R., constituindu-se o conducere provizorie, cu funcții operative, formată din Constantin Pîrvulescu, Emil Bodnaraș și Iosif Rangheț. În același timp, au fost adoptate și transpuse în practică măsuri menite să asigure refacerea legăturilor cu organele de partid regionale și locale, pentru a insufla întregului partid un spirit nou de disciplină și încredere în forțele poporului.

⁴⁷ Gheorghe Tuțui, *op. cit.*, p. 5.

⁴⁸ „Uniunea Patrioților“ era organizația intelectualității progresiste, creată fiind la sfîrșitul anului 1942. Scopul practic și imediat al acestei organizații, care își desfășura activitatea sub conducerea P.C.R., este formulat astfel în apelul Comitetului Uniunii Patrioților, apărut în *România liberă* din 28 ianuarie 1943: „Scopul nostru principal și imediat este unirea tuturor forțelor națiunii române într-un singur front patriotic de luptă pentru eliberarea patriei de sub jugul hitlerist“. În această organizație au fost atrase și numeroase elemente din rîndurile micii burghezii și ale burgheziei, interesate în stăvilirea jafului hitlerist și a războiului antisovietic

Lupta neclintită a clasei muncitoare, starea ei efervescentă revoluționară, activitatea desfășurată de P.C.R. și alte forțe antifasciste au determinat și în rândurile altor categorii sociale creșterea spiritului de nemulțumire, a rezistenței față de dictatura militaro-fascistă și a sentimentului necesității de a acționa pentru apărarea ființei naționale a poporului. La 20 martie 1944, la Școala Politehnică, Facultatea de drept și în apropierea Facultății de medicină din București au fost răspândite manifeste ale forțelor patriotice; la începutul lunii aprilie un număr de 66 oameni de știință, membri ai Academiei Române, profesori universitari și alți intelectuali din București, Iași și Cluj au adresat lui I. Antonescu un memoriu comun prin care protestau împotriva politicii duse de guvern și cereau ieșirea României din războiul hitlerist.

Rezistența față de dictatura militară-fascistă și Germania hitleristă se manifesta tot mai puternic, chiar și în rândurile cercurilor burgheze care stăpâneau Banca Națională, industria petrolieră, minieră și metalurgică. În primăvara anului 1944 Comandamentul militar german declara că „nu mai ia în considerare nici un fel de condiții politice sau economice din România, ci ordonă în România ceea ce consideră ca necesar”⁴⁹.

Unirea tuturor forțelor democratice și antifasciste, și declanșarea ofensivei hotărâte împotriva dictaturii militaro-fasciste, pentru eliberarea țării erau condiționate în primul rând de înfăptuirea Frontului Unic Muncitoresc. Numai unită, clasa muncitoare putea să polarizeze în jurul său toate grupările patriotice antifasciste. Pornind de la puncte de vedere comune, de la problemele ce apropiau P.C.R. și P.S.D., legăturile dintre reprezentanții partidului comunist și cei ai partidului social-democrat s-au multiplicat și intensificat. Simultan, reprezentanți ai P.C.R. au dus discuții separate și cu fruntași ai Partidului Socialist Țărănesc⁵⁰.

Urmare a tratativelor dintre delegațiile celor două partide muncitorești, care s-au desfășurat cu rezultate din ce în ce mai bune, în aprilie 1944 între P.C.R. și P.S.D. se ajunge la înțelegere pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc. Aceasta concretiza rezultatul activității neobosite a partidului comunist, a cadrelor sale de bază, ca și al sprijinului acordat acestor eforturi perseverente de un număr tot mai mare de membri și de unele cadre ale P.S.D. Cele două partide muncitorești, menținându-și independența politică și organizatorică, s-au angajat, în manifestul FUM din 1 mai 1944, să lupte unit și să mobilizeze întreaga clasă muncitoare, întregul popor român pentru înfăptuirea următoarelor obiective: răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și instalarea unui guvern național din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste, scoaterea țării din războiul antisovietic, lupta alături de Națiunile Unite pentru eliberarea României și asigurarea independenței sale naționale. Frontul unic făcea un apel fierbinte către întreg poporul român să acorde tot sprijinul Armatei Sovietice, să lupte pentru „o Românie liberă, democratică și independentă!”.

⁴⁹ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 50. (Direcția Generală a Arhivelor statului. Fondul documente germane, rola 790/5.519.526, p. 9.)

⁵⁰ Gheorghe Țuțui, *op. cit.*, p. 8—9.

În același timp, Manifestul chema clasa muncitoare la luptă pentru ziua de lucru de 8 ore, sporirea imediată a salariilor în raport cu scumpetea, demilitarizarea întreprinderilor, asigurarea dreptului de liberă organizare sindicală și politică, libertatea de gândire, a scrisului și a cuvîntului, eliberarea tuturor celor închiși sau internați pentru convingerile lor și pentru luptă patriotică antihitleristă etc.⁵¹.

Înțelegerea între P.C.R. și P.S.D. din aprilie 1944 privind realizarea F.U.M. a avut o importanță deosebită și a grăbit procesul de unire a tuturor forțelor democratice. Frontul Unic Muncitoresc a însemnat coloana vertebrală a coalizării tuturor grupărilor patriotice și democratice pentru doborîrea dictaturii fasciste, embrionul unității întregului popor în lupta pentru salvagardarea intereselor sale fundamentale, a ființei naționale, marcînd totodată și o etapă decisivă pe calea lichidării sciziunii mișcării muncitorești din țara noastră, a realizării unității ei depline.

Realizînd unitatea de acțiune a clasei muncitoare și luînd măsuri concrete pentru pregătirea militară a insurecției armate antifasciste, P.C.R. a continuat să militeze consecvent pentru coalizarea tuturor grupărilor politice antifasciste, pentru folosirea tuturor factorilor în măsură să contribuie, dintr-un motiv sau altul, la scoaterea țării din războiul hitlerist. Ca urmare a discuțiilor și tratativelor purtate de mai mult timp, în mai 1944 partidul comunist a realizat o înțelegere cu gruparea burgheză liberală de sub conducerea lui Gh. Tătărăscu. Această grupare reprezenta o parte a burgheziei ale cărei interese economice au avut de suferit din cauza unor măsuri ale regimului fascist și a aservirii economiei țării de către imperialismul german.

În condițiile adîncirii contradicțiilor interne ale regimului dictatorial, ale avîntului luptei antifasciste a maselor, ale înfrîngerilor grele suferite de Germania hitleristă, liderii P.N.Ț. și P.N.L., care în tot timpul războiului s-au limitat la proteste sterile adresate lui Antonescu și la apeluri transmise guvernelor de la Londra și Washington, respingînd repetatele propuneri ale P.C.R., au început să devină mai atenți față de demersurile acestuia privind crearea unui front politic cît mai larg, capabil să mobilizeze toate forțele națiunii la lupta antifascistă⁵². Temîndu-se de lupta maselor, reprezentanții partidelor „istorice” își legaseră speranțele de înfăptuirea măcar parțială a așa-numitei „variante balcanice” a lui Churchill — respinsă la Teheran în toamna anului 1943 — cu privire la deschiderea celui de al doilea front european nu în Franța, ci în Balcani.

Criticînd această poziție, ca periculoasă și dăunătoare intereselor fundamentale ale țării, P.C.R. dădea în martie 1944 un nou avertisment conducerii celor două partide politice burgheze, arătînd că „ieșirea din război se poate face numai împotriva lui Antonescu, prin răsturnarea cu forța...

⁵¹ *Manifestul Frontului Unic Muncitoresc*, în *România liberă*, nr. 4, din 26 mai 1944.

⁵² Gheorghe Zaharia, *25 de ani de la realizarea Blocului Național Democrat*, în *Scînteia*, din 20 iunie 1969, p. 4.

(iar) Aceasta nu se poate face prin încercarea de pertractare la Cairo, ci prin acțiune grabnică în țară⁵³.

Sub influența agravării situației politice și militare în rîndurile partidelor „istorice” se producea un proces de diferențiere. La începutul anului 1944, un însemnat grup de membri ai P.N.Ț. își exprimă în scris poziția față de refuzul repetat al conducerii Partidului Național-Țărănesc de a se ralia acțiunii comune a partidelor și organizațiilor patriotice. „Starea de astăzi ne poruncește să vorbim deschis. Politica dusă pînă acum de partidul nostru s-a dovedit dezastruoasă. Sintem pe calea de a ne depărta de actualii șefi ai partidului și a ne lua libertatea de acțiune dictată de interesele supreme ale României”⁵⁴.

În asemenea condiții liderii și fruntașii partidelor burgheze au fost nevoiți să țină seama de spiritul general antifascist ce se forma cu tot mai multă vigoare în țară și să adopte o poziție mai constructivă față de politica P.C.R., față de ideea colaborării cu partidul comunist. Spre sfîrșitul lunii aprilie, începutul lunii mai 1944, conducătorii P.N.Ț. și P.N.L. — Brătianu acceptă formarea unui comitet alcătuit din reprezentanții partidelor comunist, social-democrat, național-țărănesc și național-liberal, în cadrul căruia s-a discutat denumirea coaliției, platforma ei de acțiune, modul de organizare. În urma tratativelor, la 20 iunie 1944 între partidele din F.U.M. și partidele „istorice” se încheie un acord de colaborare, care a dus la constituirea Blocului Național-Democrat a cărui platformă de acțiune cuprindea obiective cu caracter general-democratic pentru care militaseră partidele din F.U.M.: scoaterea României din războiul antisovietic; alăturarea ei Națiunilor Unite; eliberarea țării de sub ocupația germană; restabilirea independenței și suveranității naționale; înlăturarea dictaturii fasciste și instaurarea unui regim democratic⁵⁵. „După lungi și spinoase tratative cu conducerile diferitelor partide — se arată în scrisoarea conducerii provizorii a P.C.R. din iulie 1944 către activul de partid de la Tg. Jiu — am ajuns la un acord principial de constituire a Blocului Național-Democrat, în compunerea căruia intră, în afară de noi și S.D., Partidul Național Țărănesc și cel liberal. Din cauza rezistențelor de tot felul din partea conducerii P.N.Ț. și P.N.L. nu am putut strînge în acest organism de luptă națională toate forțele antihitleriste din România, conform liniei noastre de Front Unic Patriotic. Socotind însă că participarea noastră la acest Bloc nu ne împiedică a încheia și alte alianțe cu același obiectiv și dorind a dinamiza și celelalte forțe antihitleriste din România pe care Blocul nu le cuprinde...”⁵⁶.

Motorul închegării unității Blocului Național-Democrat, al lărgirii alianțelor politice și cu alte forțe, a fost F.U.M. Prin manifestul din iulie 1944, F.U.M. chema la luptă „pe toți muncitorii, salariații, micii meseriași, întreg poporul muncitor indiferent de organizația din care fac parte și cei

⁵³ *România liberă*, din 22 martie 1944.

⁵⁴ *Înainte*, nr. 158, din 6 august 1944.

⁵⁵ *România liberă*, din 10 august 1944.

⁵⁶ Arhiva I.S.I.S.P., cota A XVIII-11; cf. Gheorghe Țuțui, *op. cit.*, p. 13—14.

neorganizată⁵⁷. Manifestul se adresa și soldaților și ofițerilor, chemându-i să lupte alături de muncitori, țărani și intelectuali pentru izgonirea hitleriștilor din țară. Pornind de la faptul că B.N.D. nu cuprindea toate forțele patriotice antifasciste din țară, că în afara sa activau partidele și organizațiile democratice care alcătuiseră în 1943 împreună cu P.C.R. și P.S.D. Frontul Patriotic Antihitlerist, precum și alte grupări politice, cu care partidele „istorice” din B.N.D. refuzau să conlucreze, manifestul F.U.M. chema întregul popor român la unire. „Muncitorimea unită în *Frontul Unic Muncitoresc* — se spune în manifest — *cheamă*, în ceasul acesta de grea cumpănă, întregul popor român, toate partidele și organizațiile — acele strînse în Blocul Național-Democrat și cele care se găsesc încă în afara acestui Bloc — să formeze un singur *Front Patriotic Național*...”.

Evoluția evenimentelor de pe front, ura tot mai deschisă împotriva hitleriștilor, creșterea luptei antifasciste a maselor au exercitat o puternică înrîurire asupra unor generali și ofițeri superiori, care apreciau situația în mod realist. Acești ofițeri, dîndu-și bine seama de catastrofa spre care erau împinse țara și armata, au luat legătura cu P.C.R. și începînd cu luna mai 1944 s-au raliat la acțiunea generală de pregătire a insurecției armate antifasciste. Conducerea P.C.R., îndrumînd direct activitatea Comitetului Militar înființat (la consfătuirea conspirativă din noaptea de 13—14 iunie 1944) cu scopul pregătirii militare a insurecției armate, prin intermediul, îndeosebi, al colonelului Dumitru Dămăceanu, șeful statului major al Comandamentului Militar al Capitalei, al generalului Constantin Vasiliu-Rășcanu și al generalului Constantin Sănătescu a întreținut o legătură permanentă cu ofițerii superiori patrioți. Pe de altă parte, printre generali și ofițerii superiori aveau adepți și cunoscuți toți liderii politici care făceau parte din Frontul Patriotic Antihitlerist și Blocul Național Democrat.

Manifestările tot mai deschise ale maselor, ale armatei împotriva dictaturii militaro-fasciste și a războiului hitlerist, situația militară tot mai grea au dus la adîncirea contradicțiilor între I. Antonescu și cercurile palatului. Întrevăzînd apropierea înfrîngerii Germaniei hitleriste, regele și anturajul său nu voiau să-și lege soarta pînă la capăt de dictatura fascistă și de hitleriști. Aceste cercuri, ajungînd la concluzia că nu vor putea salva monarhia dacă nu vor acționa pentru ieșirea din războiul hitlerist, au manifestat dorința să colaboreze cu P.C.R. și celelalte organizații antifasciste. Regele, acceptînd dialogul cu reprezentanții partidelor politice, la 15 iunie 1944 își comunica acordul de a participa la activitatea inițiată de P.C.R., pe baza planului propus de acesta, pentru răsturnarea prin forța armelor a regimului fascist. Partidul comunist a considerat colaborarea cu cercurile palatului ca utilă și necesară în vederea folosirii tuturor posibilităților de a răsturna dictatura militaro-fascistă și de a scoate țara din războiul antisovietic.

⁵⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dos. nr. 7996, fila 3; cf. Gheorghe Țuțui, *op. cit.*, p. 14.

Coalizînd astfel în jurul său toate forţele patriotice, antifasciste, folosind cu pricepere contradicţiunile existente între diferitele pături ale claselor sociale conducătoare, P.C.R. a realizat o *largă alianţă antifascistă, antihitleristă*, cuprinzînd toate grupările şi cercurile politice, care, dintr-un motiv sau altul, se pronunţau pentru ieşirea României din războiul hitlerist. Partidul Comunist Român, combătînd tendinţele sectariste din rîndurile sale, a reuşit să înmănuşcheze toate forţele antifasciste, patriotice şi să încadreze acţiunile lor în planul general de luptă împotriva Germaniei hitleriste şi a dictaturii militarofasciste, luptă care a culminat cu însurecţia armată antifascistă din august 1944. „Este meritul istoric al Partidului Comunist Român — arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu — că, în aceste grave împrejurări, a reuşit să găsească calea pentru colaborearea cu toate forţele antifasciste în vederea răsturnării dictaturii militarofasciste, scoaterii României din războiul antisovietic şi alăturării sale coaliţiei antihitleriste, dezvoltării democratice a ţării”⁵⁸.

PETRU BUNTA

DER KAMPF DER KOMMUNISTISCHEN PARTEI RUMÄNIENS ZUR ERRICHTUNG DER ANTIFASCHISTISCHEN VOLKSFRONT

(Zusammenfassung)

Im ersten Teil des Artikels wird die Rolle und Bedeutung der Widersprüche in der Entwicklung der menschlichen Gesellschaft behandelt. „Was im allgemeinen die Welt in Bewegung bringt ist der Widerspruch“, formulierte Hegel die allgemeine Gesetzmässigkeit der Entwicklung. Entwicklung ist „Kampf der Gegensätze“ hob Lenin hervor. Die Gesellschaft, vor allem die Klassengesellschaft, stellt eine vielfältige und umfassende Einheit der verschiedenen Gruppen, Schichten, sozialen Klassen dar. In den auf Ausbeutung beruhenden Gesellschaften kreisen um den Widerspruch zwischen den Grundklassen alle übrigen Widersprüche der Gesellschaft. Dank der Wechselwirkung der Widersprüche verschiedenen Charakters und Stärkegrades erscheint im historischen Entwicklungsprozess die gegensätzliche Beziehung zwischen den ausbeutenden und ausgebeuteten Klassen nicht immer notwendig in Gestalt eines gegensätzlichen Widerspruchs. Die äusserste Zuspitzung der Widersprüche zwischen einigen Klassen kann den Interessengegensatz anderer Klassen mindern, verwischen, indem sie ihre gemeinsamen Interessen in den Vordergrund stellt, die auf diese Weise ausschlaggebend werden können. Unter gewissen Umständen können soziale Klassen mit grundsätzlich entgegengesetzten Interessen sich zum Kampf gegen einen gemeinsamen Feind zusammenschliessen. Die Untersuchung der Klassenbeziehungen, der sozialen Gegensätze im bürgerlich-grundherrlichen Rumänien, die Festsetzung, auf dieser Basis, der strategischen und taktischen Grundsätze der Kommunistischen Partei stand im Mittelpunkt der Arbeiten des V. Kongresses der K. P. Rumäniens. Mit der Feststellung, die nächste Aufgabe der Revolution in Rumänien liege in der Vollendung der bürgerlich-demokratischen Revolution, umriss der Kongress den strategischen und taktischen Plan der Partei

⁵⁸ Nicolae Ceauşescu, *Raport la cel de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Edit. politică, 1969, p. 6.

wie folgt: Sturz der bürgerlich-grundherrlichen Macht im Staate und Verwirklichung der revolutionär-demokratischen Diktatur der Arbeiter- und Bauernklasse. Haupttriebkraft und Führer der Revolution ist das Proletariat. Als Sofortziel bestimmte der Kongress die Bildung der Einheitsfront von unten, auf Grund der Tagesforderungen der Proletariermassen. Gleichzeitig aber zeigte der V. Kongress eine enge, nicht genau abgegrenzte Einstellung zu den unterschiedlichen Strömungen und Richtungen innerhalb der sozialistischen Bewegung, wie auch zu den demokratischen Gruppierungen in einigen bürgerlichen Parteien, die er, ungegründet, als sozial-faschistische, zum Faschismus neigende oder gar als faschistische Gruppen bezeichnete. Auch beschränkte der Kongress den Bereich des Bundes der Arbeiterklasse mit der Bauernschaft nur „auf die armen und die wichtigsten mittleren Schichten der Dörfer“.

In den folgenden Jahren, da der Faschismus zur Hauptgefahr für die nationale Unabhängigkeit aller Völker und für die menschliche Kultur und Zivilisation überhaupt wurde, verbesserte man viele der Einschränkungen und Fehler des Kongresses und entfernte sie aus der Tätigkeit der Partei. In der Vielfalt der Widersprüche zwischen den verschiedenen Klassen und sozialen Kategorien, zwischen den einzelnen politischen Gruppierungen, zwischen den Grossmächten, die Rumänien in ihre Einflussphäre hineinziehen oder sie darin erhalten wollten, erscheint in diesem Zeitraum, wie ein roter Faden, der Kampf der demokratischen und patriotischen Kräfte, vor allem der Kommunisten gegen die faschistische Gefahr, der Kampf des rumänischen Volkes für die Wahrung der nationalen Unabhängigkeit. Die neuen historischen Bedingungen zwangen die Kommunistische Partei zur Anwendung der Taktik eines Kampfbündnisses, einer breiten Volksfront, die der faschistischen Gefahr Widerstand leisten sollte. Auf Grund eines umfangreichen Dokumentenmaterials werden die zwischen den sozialen Kräften erfolgten Veränderungen und die politische Orientierung der verschiedenen Gruppen innerhalb der Parteien analysiert, sowie der unbeugsame Kampf der Kommunisten zur Schaffung der antifaschistischen Volksfront. Die wichtigsten Ereignisse, die den Erfolg der demokratischen Kräfte in dieser Richtung kennzeichnen, waren: die heroischen, auf die Einheitsfront gestützten Kämpfe der Arbeiter im Jänner-Februar 1933, die Schaffung der Demokratischen Front im J. 1935, die beachtlichen, von den demokratischen Kräften in den Gemeinde- und Bezirkswahlen 1937 erzielten Ergebnisse, die antifaschistischen Kundgebungen vom 1. Mai 1939, die Bildung der Antihitleristischen Patriotischen Front vom Anfang 1943, die Schaffung der Einheitsfront der Arbeiter im April 1944, der Abschluss eines Abkommens zwischen der K. P. Rumäniens und der liberalen Gruppe unter Gh. Tătărăscu im Mai 1944 und endlich am 20. Juni 1944 die Bildung des Nationalen Demokratischen Blocks, der die politischen Parteien Rumäniens umfasste.

In den Jahren 1934—1944 gelang es der Rumänischen Kommunistischen Partei durch richtige Einschätzung und geschickte Ausnutzung der Widersprüche zwischen den verschiedenen Schichten der sozialen Klassen Rumäniens, eine breite antifaschistische, antihitleristische Front aufzubauen, die alle diejenigen politischen Gruppen und Kreise umfasste, die sich aus dem einen oder anderen Grund gegen den Faschismus und Hitlerdeutschland aussprachen. Es ist das Verdienst der Rumänischen Kommunistischen Partei, dass sie, unter Bekämpfung der Sektierer in den eigenen Reihen, alle antifaschistischen patriotischen Kräfte zusammenfassen und ihre Unternehmungen in den allgemeinen Kampfplan gegen Hitlerdeutschland und die faschistische Militärdiktatur einordnen konnte, in einem Kampf, der seinen Höhepunkt in dem bewaffneten antifaschistischen Aufstand vom August 1944 erreichte.